

SLOVENSKE VESTNIK

Letnik XXVI.

Celovec, petek, 18. junij 1971

Štev. 24 (1509)

Drama v bengalskem kotlu

Kolera ogroža 550 milijonov ljudi. Tako so se glasili veliki naslovi, pod katerimi so vsi veliki in mali listi v zadnjih dneh poročali o izjavi, ki jo je podal predstavnik indijskega ministrstva za zdravstvo, kateri je povedal, da se utegne epidemija kolere, ki razsaja sedaj med pakistanskimi begunci, razširiti na vso Indijo, kar bi ogrožalo vseh 550 milijonov njenih prebivalcev. In vendar je bila v tej alarmantni vesti le ob robu omenjena drama, ki se odvija na meji med Indijo in Pakistanom, ali bolj točno, v Vzhodnem Pakistanu, kjer je v teku

eden največjih genocidnih zločinov — iztrebitev tamkajšnjega muslimanskega prebivalstva.

Tragedija Vzhodnega Pakistana ima dva aspekta: socialnega in političnega. Pakistan je preživel v letih po drugi svetovni vojni hude viharje. Že ob njegovi ustanovitvi leta 1947 so prerokovali novi državi le kratko življenje. Leta 1965 se je Pakistan zapletel v vojno z Indijo in takrat so pakistanski listi vedeli poročati, da so se najbolj hrabro borili prav vojaki iz vzhodnega dela dežele. Danes pa je Vzhodni Pakistan prizorišče strašne tragedije, ko je pakistanski režim na delu, da enostavno iztrebi tamkajšnje bengalsko prebivalstvo.

Po nepopolnih podatkih je po „državljanjski vojni“, ki je za kratek čas izbruhnila v Vzhodnem Pakistanu, pribežalo v Indijo najmanj 5 milijonov muslimanov. Reka pakistanskih beguncev pa teče še naprej dnevno prihaja v Indijo na desetisoče, včasih celo do stotisoč beguncev na dan. Nihče ne ve, kdaj se bo ustavila velika reka, kdaj se bo zaključilo to žalostno poglavje pakistanske zgodovine.

Problem beguncev pa ima seveda tudi svojo drugo plat. Kam z novimi milijoni ljudi v Indiji, ki ima še s svojim daleč nad pol milijarde segajočim prebivalstvom več kot dovolj skrbi. Indija enostavno nima sredstev, da bi lahko rešila ta problem. In potem je prišla še epidemija kolere, ki je že doslej pobrala okrog 5000 ljudi, največ v mejnem območju zahodne Bengalije ob Vzhodnem Pakistanu.

Začela se je široko zasnovana akcija mednarodne solidarnosti. Na sedežu Združenih narodov so sporočili, da je bilo za vzhodnopakistanske begunce v Indiji zbranih 34 milijonov dolarjev denarja, hrane in zdravil. Po drugi svetovni vojni ni bilo še v nobenem programu OZN za prvo pomoč beguncem zbranih toliko sredstev.

Toda pomoč je kljub svoji razsežnosti le kapljica vode na vroč kamen in ne bo mogla privedi do rešitve problema. Taka rešitev je namreč političnega značaja in iz tega vidika je vprašanje Vzhodnega Pakistana le del zapletene problematike v tem delu sveta.

PREZIDENT JONAS:

Glas Avstrije za mir

Na skupni seji parlamenta in zveznega sveta v sredo prejšnjega tedna je bil na volitvah 25. aprila ponovno izvoljen zvezni prezident Franz Jonas zaprišežen na avstrijsko ustavo in je s tem tudi formalno za novo šestletno dobo postal najvišji predstavnik republike Avstrije.

Ob tej priložnosti je prezident Jonas naglasil miroljubnost Avstrije ter vodilne državnike na Vzhodu in Zahodu pozval, da upravičenih zahtev svojih dežel po varnosti ne izpolnjujejo z naraščanjem oboroževanja, marveč z medsebojnim zaupanjem. Poudaril je, da bo tudi v bodoče v imenu Avstrije povzdignil svoj glas, kadar bo šlo za ohranitev miru ter za premaganje sovraštva in nezaupanja.

Socialistično vlado kanclerja Kreiskega, ki je po stari tradiciji formalno podala ostavko, je prezident Jonas ponovno potrdil.

Krepitev narodne zavesti glavna naloga SPZ v Trstu

V navzočnosti delegatov včlanjenih prosvetnih društev ter številnih gostov, med katerimi je bil tudi predsednik SPZ iz Celovca Hanzi Weiss, je imela zadnje nedeljo na Opčinah pri Trstu svoj redni občni zbor Slovenska prosvetna zveza, ki združuje 25 društev na Tržaškem in Goriškem.

Na občnem zboru je bila poudarjena važna vloga prosvetne organizacije v življenju slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Tako je dosedanji dolgoletni predsednik tržaške SPZ dr. Hlavaty kot temeljna načela, ki so vodila SPZ v njenem dosedanjem delu in ki jo morajo voditi tudi v prihodnosti, posebej poudaril: ohranitev narodne bitnosti, ohranitev in obramba slovenske-

ga jezika in šolstva, čedalje večja uveljavitev enotnega slovenskega narodnega prostora z vključitvijo v kulturne in znanstvene dosežke slovenskega naroda po eni strani, po drugi pa uveljavitev načela enakopravnosti manjšine z večinskim narodom na vseh področjih, od kulturnega do gospodarskega, sodelovanje v javnih upravah, pravice do podpor iz javnih sredstev in pravične državljanske zaščite.

Glede bodočega dela pa je dr. Hlavaty naglasil: Menim, da je prišel čas, ko mora tudi SPZ iti tako vsebinsko kot organizacijsko v širino, da ne more in ne sme ostati neka ožja čitalniška družba, ampak se mora tudi zamejska narodna skupnost smiselno vključevati v splošna dogajanja. „Menim, da se ne smemo zapirati v tabore kakor v turških časih. Mi ljubimo svoj narod in svojega človeka in ne odstopamo od načelnih temeljev našega obstanka in ohranitve. Toda mi moramo živeti danes, se vključevati z vso zrelostjo naše politične in kulturne miselnosti v sodobne družbene tokove.“

Dosedanji tajnik Edvin Švab je občnemu zboru predložil obširno poročilo o delovanju SPZ in včlanjenih društev v zadnji delovni dobi. O tem delu se je potem razvila živahna diskusija, v kateri so razpravljali o posameznih konkretnih vprašanjih, pa tudi o načelni narodni problematiki, kjer je vedno spet bila poudarjena zavzetost za krepitev narodne zavesti kot glavna naloga prosvetne dejavnosti slovenske narodne skupnosti v Italiji. Za novega predsednika SPZ je občni zbor izvolil slikarja Klavdija Palčiča, ki je zagotovil, da se bo novo vodstvo potrudilo za izvajanje vseh sprejetih sklepov.

Občni zbor je pozdravil tudi predsednik naše SPZ Hanzi Weiss, ki je opozoril na skupno usodo Slovencev v Italiji in v Avstriji ter poudaril potrebo po medsebojni povezavi in po tesnih stikih z matičnim narodom v smislu enotnega kulturnega prostora.

25
letnica
Slovenskega
vestnika

Svoj srebrni jubilej obhaja Slovenski vestnik: pred petindvajsetimi leti — 14. junija 1946 — je izšla prva številka. Potem so ji sledile teden za tednom, nekaj časa celo dvakrat na teden, nove številke, tako da se jih je v teh petindvajsetih letih nabralo že kar lepo število. Zato ob jubileju gotovo ne bo odveč, če si vsaj v kratkih besedah skušamo predstaviti, kaj pomeni petindvajset let Slovenskega vestnika.

Petindvajset let Slovenskega vestnika pomeni predvsem petindvajset let zgodovine koroških Slovencev. To je tisti del naše narodne zgodovine, ko je slovenski človek na Koroškem po ogromnih žrtvah in junaških dejanjih med narodnoosvobodilno borbo bil v povojni diplomatski igri opeharjen za pridobitve te borbe ter je moral ponovno pri temeljih začeti graditi svoje življenje. Veren odraz tega je Slovenski vestnik, ki je samo zato za eno leto „mlajši“, ker po odhodu jugoslovanske partizanske vojske v koroških razmerah ni bilo prostora in možnosti za izhajanje slovenskega napredno usmerjenega tiska. Kakor po prvi svetovni vojni Koroški Slovenec, tako je po drugi svetovni vojni tudi Slovenski vestnik moral zagledati luč sveta izven Koroške — na Dunaju.

Od tam in pozneje iz Celovca Slovenski vestnik zdaj že petindvajset let opravlja svojo odgovorno nalogo. Na njegovih straneh se zrcalijo dogodki minulega četrtoletja: zrcali se prekipelo navdušenje nad uspehi, zrcali se razočaranje nad porazi; zlasti pa se zrcali petindvajset let neprenehnega okrivjanja krivice, terjanja pravic in trkanja na vest večinskega naroda in pristojnih oblasti.

Petindvajset let Slovenskega vestnika pomeni tudi petindvajset let v prvih vrstah boja po eni strani za obstoj in razvoj slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem ter po drugi strani boja za mirno sožitje z narodom sosedom v duhu resnične enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja. Slovenski vestnik je ostal zvest načelom, ki so vodila narode Evrope v njihovem skupnem boju proti fašizmu: od vsega začetka je bil in je ostal pobornik pravičnih odnosov med ljudmi in narodi, bорец za življenje v svobodi, miru in demokraciji.

Predvsem pa je ostal Slovenski vestnik zvest svojemu slovenskemu ljudstvu na Koroškem. V vseh letih svojega obstoja razkriva krivice, ki jih mora slovenski človek še vedno prenašati; postavlja in podpira zahteve po enakopravnosti; trka na vest vseh tistih, ki se sklicujejo na demokracijo, na pravičnost in na toleranco, naj končno preidejo od lepih besed in obljub k dejanjem, da bodo vrednote demokracije, pravičnosti in tolerance veljale tudi za Slovence v vseh odtenkih življenja.

O tem, ali je Slovenski vestnik svojo nalogo opravljal vedno zadovoljivo, bodo morali spregovoriti drugi. Tukaj naj bo ob tej priložnosti povedano le toliko, da si s svojim doslednim in odločnim zastopanjem interesov slovenskega ljudstva na Koroškem ni priboril le priznanja in pohvale, marveč je bil v zadnjih petindvajsetih letih izpostavljen tudi številnim napadom, ki so segali od strupenega blatenja s strani nemških šovinistov in njihovega tiska preko dobro mišljene in tudi zlobne kritike vse do preklestva, ki ga je nad našim listom ter njegovimi sodelavci in bralci svoječasno izrekla (in do danes še ne preklecala) cerkevna oblast.

Vendar vse to ni moglo preprečiti, da Slovenski vestnik ne bi še naprej dvigal svoj glas proti krivici in zapostavljanju — za pravico in enakopravnost, proti nazadnjaštvu in zaostalosti — za napredek in razvoj, proti sovraštvu in hujskanju — za prijateljstvo in mirno sožitje.

V korist teh načel bo Slovenski vestnik kot glasilo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem tudi v bodoče opravljal svoje delo, zvest tradicijam, iz katerih se je rodil, in s čutom odgovornosti do slovenskega ljudstva, kateremu je in bo služil v njegovem boju za obstoj in vsestranski razvoj. Z zahvalo, ki jo je ob jubileju treba izreči vsem sodelavcem za njihovo pomoč in naročnikom za njihovo zvestobo, pa naj bo hkrati tudi povedano, da je list najboljše ogledalo nas in našega življenja: čim bolj se bomo vsi strnili okoli njega, tem bolj bo lahko odražal vse naše hotenje in prizadevanje.

Rado Janežič

IZVRŠNI SVET SLOVENIJE SKLENIL:

Izpopolnitev manjšinskega šolstva za italijansko in madžarsko manjšino

Izvršni svet SR Slovenije je prejšnji teden sklenil predlagati dopolnitve in spremembe republiškega zakona o šolah za italijansko in madžarsko narodnostno skupnost.

Dopolnjeni zakon naj bi med drugim določal, da se na slovensko-madžarskem narodnostno mešanem območju v občinah Lendava in Murska Sobota določijo vzgojno-izobraževalne organizacije, v katerih bodo poučevali v slovenskem in madžarskem jeziku. Vzgojno-izobraževalne organizacije, v katerih se vzgajajo ter izobražujejo pripadniki italijanske oz. madžarske narodnosti, se ustanovljajo in smejo prenehati z delom samo na podlagi zakona.

Dvojezične vzgojno-izobraževalne organizacije morajo učencem omogočiti, da se predvsem naučijo materinega jezika in pridobijo ustrezno znanje jezika druge narodnosti. Predslavnikom posamezne narodnosti mora biti zagotovljena možnost, da sodelujejo pri upravljanju vzgojno-izobraževalnih organizacij za posamezne narodnosti in pri upravljanju dvojezičnih šol. Pripadniki posameznih narodnostnih skupnosti pa bodo sodelovali tudi pri oblikovanju zakonskega predloga.

SR Slovenija bo zagotavljala polovico sredstev za financiranje vzgojno-izobraževalne dejavnosti dvojezičnih vzgojno-varstvenih organizacij, ki naj bi se organizirale za otroke obeh narodnosti dve leti pred vsitopom v šolo, kakor tudi sredstva za financiranje dejavnosti pred vsitopom v šolo, kakor tudi sredstva za financiranje dejavnosti srednjih šol za posamezne narodnosti in morebitnih dvojezičnih srednjih šol.

Narodna manjšina - resnični subjekt

Končno so morda spremembe in dopolnitve posebnega statuta avtonomne dežele Tridentinsko-Gornje Poadižje služile, da so se v Italiji razčistili nekateri pojmi o problematiki narodnostnih manjšin. Ne pozabimo, da je Italija vedno izhajala s stališča mononacionalne države in da je ta „kompleks mononacionalnosti“ marsikdaj — skrajno vedno — oslepnil celo demokratične sile, ki so tudi gledale na pripadnike manjšin kot na neko tuje telo, ki mora prej ali slej izginiti, saj je le zrna peska v morju „italijanstva“. Že trpke izkušnje v drugi svetovni vojni so narekovale italijanskim ustavotvorcem členu 3 in 6 ustave. Člen 6 ustave je vključil v italijansko ustavno območje pojem „posebne zaščite“ „tujerodnega“ narodnega telesa. Rekli bi, da je to bilo in je še danes v pravni teoriji nekaj epohalnega v zvezi z narodnostnimi manjšinami v državi, ki jo označujemo za kapitalistično. Vse buržoazne demokratične družbe so se striktno izogibale pojmovanja, ki ne bi temeljilo na enakopravnosti državljanov. V striktnem pomenu je tudi pojem o enakopravnosti članov narodnostnih manjšin imel prizvok „tržne vrednosti“: če se bo v boju za obstanek pokazalo, da je tvoja narodnost življenjska, se boš obdržal kot „tujerodec“, v nasprotnem primeru boš izgubil v velikem mlinu modernega življenja.

Prav zato je ta koncept v italijanski ustavi nekaj novega in se je ostro, tako kot pojem o krajevnih avtonomijah, bil s centralistično državotvorno „mejaško“ oz. „graničarsko“ miselnostjo, ki je v vsaki nedržavni skupnosti gledala potencialnega sovražnika integritete, suverenosti, nedotakljivosti, enotnosti državnega ozemlja.

Zato je povojna Italija, kljub svojemu členu 6 v ustavi, nadaljevala prakso „enakopravnosti posameznikov“ v pomenu „tržne tekme“ in v praksi ni hotela uvesti pojma o narodnostni manjšini kot skupnosti, ki je nosilka svojih lastnih interesov na vseh področjih zasebnega in javnega delovanja. „Južnotirolski paket“ in vse peripetije okoli njega so pokazale, da je rešitev fakšnih in podobnih problemov možna v pluralističnem pojmovanju ne samo ob upravni, avtoritativni ali delno zakonodajni decentralizaciji, pač pa tudi in predvsem ob spoštovanju avtentičnosti in avtonomnosti najrazličnejših interesnih skupnosti, med katere brez dvoma spadajo tudi narodnostne manjšine.

Danes uvaja italijanska država prav takšno pojmovanje tudi v zakonodajni praksi v zvezi z eno izmed obstoječih narodnostnih manjšin v njenih mejah.

Jasno pa mora biti, da uvajanje takega pojmovanja oziroma praktično uresničevanje programa členu 6 ustave ni spontano niti ne „oktroirano“. Za to uresničenje je bilo treba večjih pretresov, potrebna je bila večja meddržavna kriza in težki so bili zapleti v eni izmed italijanskih pokrajin.

Če hočemo potegniti nekaj sklepov iz sedanjega poteka „južnotirolskega spora“, prihajamo do mnenja, da se je v Italiji tako v političnem življenju kot v pravni ureditvi

Ko je rimski parlament razpravljal o vladnem zakonskem predlogu, ki predvideva spremembo in dopolnila deželnega statuta avtonomne dežele Tridentinsko-Gornje Poadižje, oziroma zakonski predlog, ki se nanaša na tako imenovani „paket“ v korist južnotirolske manjšine, je v ljubljanski reviji za družbena vprašanja „Teorija in praksa“ objavil Karel Šiškovič daljšo razpravo o italijanski politiki do manjšin. Iz članka, ki je bil objavljen pod naslovom „Južna Tirolska — enkratnost ali zgled!“, povzemamo naslednje zaključke, ne samo zanimive, marveč v polni meri veljavne tudi za vprašanje slovenske narodnostne manjšine v Avstriji.

Uredništvo

pojavi neka nova politična in pravna kategorija, ki igra vlogo samostojnega subjekta vis-a-vis vseh osrednjih organov italijanske države. To vlogo nam razkriva sama razprava ob spremembah in dopolnitvah posebnega statuta avtonomne dežele Tridentinsko-Gornje Poadižje.

Že prej, pred odobritvijo „paketa“, je bilo glasovanje na kongresu SVP (južnotirolske ljudske stranke — op. ured.) v Bocnu „conditio sine qua non“ za glasovanje v italijanskem in avstrijskem parlamentu. Ob izglasovanju 97 ukrepov v letošnjem januarju se je to izrazilo v besedah predstavnikov

vladne večine, ki so poudarili, da se zakonski osnutek lahko spremeni le pod pogojem, da se z vsako spremembo strinjajo tudi „legitimni predstavniki“ južnotirolske manjšine. V tej zvezi je torej celo vloga Avstrije stranskega, drugorazrednega pomena, ker je sama Avstrija prek svojih uradnih predstavnikov izjavila, da „paketa“ ni mogoče sprejeti brez poprejšnje odobritve manjšine.

Ne bomo tu razpravljali o tem, kako opravičujejo to stališče italijanski vladni predstavniki. Res pa je, da izhajajo iz demokratičnih koncepcij, ki jih lahko vsakdo podpiše, in uvajajo v demokratično delovanje parlamentarizma pojem o nedemokratičnosti večinskega preglasovanja posamičnih interesov. Kljub temu da italijanski vladni predstavniki zanikajo zunanji pritisk, da ne priznavajo kršitev sporazuma De Gasperi-Gruber in prejšnjega posebnega statuta, ne moremo mimo dejstva, da se je pokazalo, da je potrebna nova pot, ki jo vsebuje „paket“.

Iz tega se da sklepati, da postane manjšina lahko subjekt, ki ga hegemonski narod mora upoštevati, v trenutku, ko se srečajo trije elementi: zavest o subjektu pri sami manjšini, neki določeni demokratični premik pri večini, aktivna zavzetost matice. Vsi ti trije elementi so se „na dolgi progi“ srečali pri južnotirolskem vprašanju in so vsak s svojo individualnostjo in z medsebojno prepletenostjo prispevali k sedanjemu začelku nove ureditve.

Ne da bi hoteli vsiljevati kakršnekoli nemogoče primerjave, je jasno, da se ti trije elementi še niso srečali v zvezi s slovensko narodnostno manjšino v Italiji in Avstriji, čeprav je precedens Italije morda zelena luč vsaj za Slovence v Italiji, ki imajo praktično možnost, da sintetizirajo tudi zase za nemško narodnostno manjšino uvedeno prakso izpolnjevanja ustavnega členu 6. Ena izmed novosti v razpravi o novem posebnem statutu za Tridentinsko-Gornje Poadižje je prav ta, da italijanski večinski politiki, spodbijajoč argumente o nujnem spoštovanju mednarodnega sporazuma v Parizu, poudarjajo, kako je „paket“ sad njihove samostojne odločitve, njihovega demokratičnega pojmovanja o reševanju narodno-manjšinskih vprašanj, njihove ustavnosti. Poleg tega pa tudi priznavajo, kako je matična tudi brez sklicevanja na mednarodne obveznosti upravičena, da skrbi za usodo svoje narodnostne veje v drugi državi.

„Črv v jabolku“

Število hrvaških šolarjev na Gradiščanskem pada

znašalo število otrok s hrvaškim materinim jezikom v obveznih šolah na Gradiščanskem 3.051 oziroma 7,7 odst., v letošnjem šolskem letu, torej 1970—1971 smo padli na 2.930 oziroma na 7,5 odst. vseh šolskih otrok.

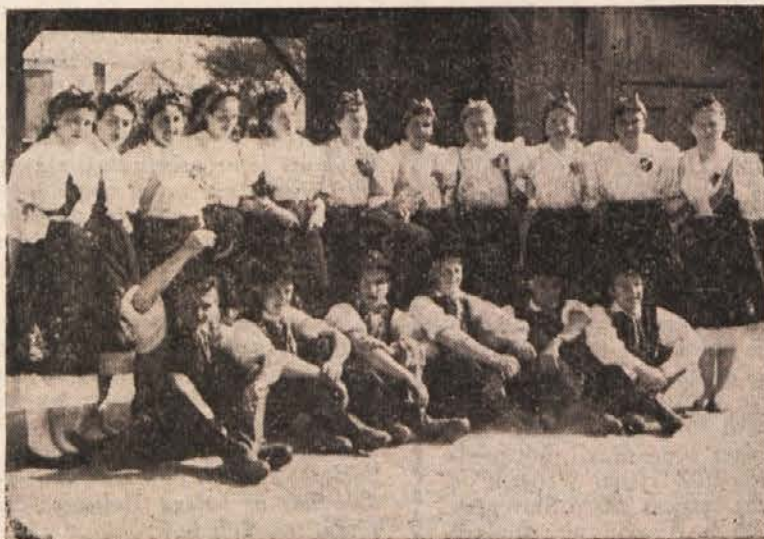
Črv torej izpodjeda, pa čeprav se ne vidi. In to strahotno izpodjeda. V istem razmerju je na Gradiščanskem naraščal odstotek šolskih otrok nemškega materinega jezika in je v šolskem letu 1967—1968 znašal 89,8 odst., leto pozneje 90,2 odst., v šolskem

letu 1969—1970 skupno 90,5 %, v tekočem šolskem letu pa je dosegel že 91,0 odst. Število otrok z madžarskim materinim jezikom pa se je v teh štirih letih skrčilo z 1,5 na 1,2 odstotka.

Pri tem bi se moglo reči: „Kaj pa hočejo Hrvati: naj bodo veseli, da so se vendarle skozi 450 let mogli ohraniti. V času, ko je govor o združenju Evrope, narodne manjšine tako in tako nimajo nikakršne možnosti obstanka, nobenih izgledeov za bodočnost.“ To pa je povsem zgrešeno. Kjer je

kjerkoli na svetu zaveden narod, čeprav je majhen, more svojim raznarodovalcem in tlačiteljem reči: „Najlepša vam hvala za vaše početje.“ Kje bi našli take vole, ki bi, kot je rekel Miloradič, sami rinili v jarem? Dogaja se vedno narobe. Vsak posten človek brani svoje. To ni nikakršen upor, to je le naša demokratična pravica, poudarja pisec članka v Hrvatskih Novinah, kjer je ob koncu rečeno:

„Kar se pa tiče samega turobne in stalnega nazadovanja števila šolskih otrok z izpovedanim hrvaškim materinim jezikom, se tu morda najbolj jasno vidi, kam vodi stalna diskriminacija hrvaškega jezika v naših šolah. Račun je tako jasan, da se da z rokami otipati: v šole je treba uvesti izjemno poučevanje v državnem jeziku, vse ostalo pa bo prišlo samo od sebe. Na ta način so bili — čeprav ne direktno, ker bi to ne bilo „demokratično“ — naši starši indirektno prisiljeni, da s svojimi otroki že od mladih nog govorijo v tistem jeziku, v katerem se vrši šolski pouk. Rezultat govori sam od sebe, kako učinkovit je ta način. Tri ure na teden za učenje hrvaškega jezika je kot tri kapljice zdravila za bolnika, ki bi potreboval na litre zdravila. Edino pravilna in res demokratična šola je tista šola, v kateri pouk upošteva enakopravnost obeh jezikov, to se pravi dvojezična šola. Da smo si ohranili svojo narodnost skozi vsa pretekla stoletja, to ni nikakršna zasluga Madžarske. Da smo danes na robu izginotja, čigava bi to mogla biti zasluga? Veliko vprašanje, kaj ne?“

Bratsko srečanje koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov: hrvaške pevke in slovenski števovci

POŠIROKEM SVETU

WASHINGTON. — Bivši ameriški veleposlanik Harriman in prvi načelnik ameriške delegacije v Parizu za pogajanja o Vietnamu je obtožil Nixonovo upravo, „da skuša vsiliti južnovietnamskemu ljudstvu vojaško junto in vojno brez konca“. Harriman je nedavno govoril pred podkomisijo za zunanje zadeve predstavniške zbornice, kjer so ga spraševali o problematiki Vietnamu. Članom komisije je izjavil, da ni več mogoče podpirati sedanji južnovietnamski režim. Položaj v Južnem Vietnamu je prišel že tako daleč, je poudaril Harriman, da ni mogoče niti več misliti o ustanovitvi vlade v Saigonu, ki bo naklonjena Zahodu in ne ostane drugega, kot podpirati ustanovitev nove nevtralne in nevtrščene vlade.

RIM. — Jugoslovanski veleposlanik v Vatikanu Vjekoslav Cvrlija je priredil zadnjo soboto poslovilno kosilo pred vrnitvijo v domovino. Na kosilu so bile številne ugledne osebnosti Vatikana, med njimi vatikanski državni tajnik Jean Villot in msgr. Casaroli, ki odgovarja za stike s tujino. Ob tej priložnosti je kardinal Villot izrazil zadovoljstvo nad razvojem odnosov med Vatikanom in Jugoslavijo, ki so po njegovih besedah dosegli visoko stopnjo razumevanja in medsebojnega zaupanja.

MOSKVA. — Sovjetska zveza ni pripravljena pogajati se samo o skrčenju tujih oboroženih sil na ozemljih srednje Evrope, ampak tudi o zmanjšanju nacionalnih vojaških efektivov v tem območju našega kontinenta in pomorskih sil na svetovnih morjih. Razen tega je pripravljena pogajati se o slehernem konstruktivnem predlogu, ki bi prišel „z druge strani“. Predvsem pa Sovjetska zveza še vedno čaka odgovora na svoje ponudbe, ki jih je stavila v zadnjem času. Vse to je z največjo avtoriteto povedal pretekli petek generalni sekretar KP Sovjetske zveze Leonid Brežnev.

BONN. — Zahodnonemški kancler Willy Brandt je v soboto odpotoval na šestdnevni obisk v Ameriko, kjer se je sešel z ameriškim predsednikom Richardom Nixonom. Razpravljala sta o berlinskem problemu, o predlogu za pogajanja med Vzhodom in Zahodom o zmanjšanju vojaških sil v Evropi, o razširitvi skupnega evropskega trga in drugih vprašanjih.

MEXICO CITY. — V Mexico City je odstopil državni sekretar za promet in transport Enrique Herrera, ki je bil hkrati direktor državne radijske komisije in kot tak odgovoren za propagando predsednika Luisa Echeverrija. Domnevajo, da je odstopil zaradi nedavnih študentskih in delavskih demonstracij, kjer je izgubilo življenje več ljudi pri spopadih s takimi imenovanimi „udarnimi četami“, po vsej verjetnosti sestavljenih iz tajnih policistov. Razen tega pogrešajo v Mehiki nekaj desetih ljudi, ki so jih nezanci ugrabili.

LINZ. — Konec preteklega tedna se je zbralo v Linzu okoli 10.000 vojaških veterenov na zveznem srečanju Kameradschaftsbunda. Srečanje je bilo pod pokroviteljstvom zveznega obrambnega ministra Lütgendorfa. Navzoči so bili tudi razni mandatarji SPO, ÖVP in FPÖ. Med drugimi so zahtevali na tem zborovanju reakcionarnih militaristov, da se odpravijo predpisi, ki prepovedujejo nositi nacistična odlikovanja iz druge svetovne vojne, zahtevali so „najstrožje ukrepe proti anarhističnim skupinam“ in takoiimenovano „totalno deželno obrambo“ (kakor za časa rajnega Goebbelsa). Pred raznimi nagovori je bila velika parada starih „kameradov“, kjer je bilo videti lepo število hitlerjevskih odlikovanj.

PEKING. — Jugoslovanski državni sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac se je mudil na čelu večlanske delegacije na enotedenskem obisku v Pekingu. Obisk Tepavca v LR Kitajski je prvi od leta 1957 na tako visoki državni ravni. Jugoslovansko delegacijo je najprej sprejel podpredsednik vlade LR Kitajske Li Hsien Nien. Pogovarjali so se o raznih mednarodnih političnih vprašanjih. Delegacijo je sprejel tudi šef kamboške države princ Sihanuk. V soboto je bila delegacija pri predsedniku vlade LR Kitajske Ču En Laju. Razen Pekinga samega si je delegacija po končanih pogovorih ogledala tudi komuno „Kitajsko-vietnamsko prijateljstvo“ v bližini Pekinga.

RIM. — V Italiji so v več pokrajinah imeli zadnje nedelje in ponedeljek volitve v pokrajinske in deželne skupščine. Na Siciliji so volili deželno skupščino. Pričakovana senzacija sicilskih volitev je vzpon neofašistične stranke MSI, ki je dobila ok. 16 % glasov in tako povečala svoj delež za dobrih devet odstotkov. Precejšen del tega je šel očitno na račun krščansko-demokratske stranke. Na levici je ostal položaj približno enak.

Poletne igre v Brežah

SO PRIPRAVLJENE ZA NOVO SEZONO

Prihodnjo soboto bo Petrova gora v Brežah spet zaživela: ansambel pod vodstvom prof. Sandlerja bo s komedijo „Denar je na banki“ in s ponovitvijo Lukejeve drame in s „Hadrijan VII.“ stopil letos že v 22. sezono.

V dosedanjih letih je ansambel na Petrovi gori uprizoril 36 komadov, kar je za amaterske igralce kar spodobno število (državno gledališče uprizori 36 komadov v petih letih, če igra celo leto). Da pa kljub tej kvantiteti — in kvaliteta v Brežah zaradi tega ne trpi — oblasti očitno nimajo dovolj razumevanja za ta ansambel, kaže dejstvo, da so dobili v desetih letih celih 870.000 šil. subvencij, od tega pa je 480.000 šil. prispevalo mesto Breže (prej pa niso dobili sploh

nič). Poleg tega so edina odrska skupina v nemškem kulturnem prostoru, ki plačuje davke (630.000 šil. jih je bilo do sedaj). Če primerjamo te vsote z denarjem, ki je bil potreben, da so sploh mogli igrati (ok. 4 milijonov šil.), vidimo, kakšna požrtvovalnost je pri nas potrebna za kulturno delovanje iz lastne iniciative.

Ob tem bridkem finančnem položaju je razumljivo, da se morajo pri sestavljanju programa ozirati na finančno stran. Zaradi tega tudi v Brežah prehajajo od zahtevnejših komadov na manj zahtevne,

tako leta 1969 Feydeaujeva komedija „Bolha v ušesu“, lani „Monsieur Chasse“ istega avtorja in letos kriminalna komedija „Denar je na banki“.

V zadnjih letih pa so imeli težave tudi z vremenom. Leta 1961 je bil npr. višek s 30.000 gledalci v sezoni, potem je število padlo do leta 1970 na ok. 11.000 gledalcev. Letos se obeta spet boljše vreme, tako da bo ansambel na Petrovi gori deležen večjega uspeha, ne nazadnje tudi po finančni plati, kar mu je glede na subvencioniranje z uradnih strani treba iskreno želeli.

Med novimi knjigami SAZU

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je izdala v zadnjem času celo vrsto razprav in znanstvenih del. Posebno oddelek za prirodoslovne vede je bil v tem oziru zelo aktiven, saj je izdal kar sedem razprav, katerih avtorji so Danica Tovornik, Jože Bole, Egon Pretner, Dragica Turnšek in Alojz Šercelj. Vsa dela imajo povzetke v tujih jezikih, in sicer v nemščini ali v angleščini. Vsako delo je natisnjeno v nakladi 1000 izvodov. Opremljena so z bogatim slikovnim materialom.

Inštitut za raziskovanje Krasa je kot sad svojega znanstvenega dela izdal v nakladi 1200 izvodov zbornik „Poročila“, v katerem sodeluje deset znanstvenikov. Razprave so vse iz področja raziskovanja Krasa in imajo tudi nemške, angleške ali francoske povzetke. Delo je ravnatoko opremljeno z bogatim slikovnim materialom, s skicami ter z različnimi kar-

tami. Inštitut za raziskovanje Krasa deluje tako kot oddelek za prirodoslovne vede v okviru razreda za prirodoslovne in medicinske vede SAZU.

Razred za filološke in literarne vede SAZU je izdal v okviru zbirke Korespondence pomembnih Slovencev drugo knjigo „Pisem Frana Levca“. Zbirko je uredil France Bernik, ki je napisal tudi opombe in pojasnila, ki obsegajo polovico v 1000 izvodih natisnjene knjige. Inštitut za literaturo v istem razredu pa je izdal publikacijo z naslovom „Kopitarjeva zbirka slovanskih rokopisov in Zoisov cirilski fragment iz Narodne in Univerzitetne knjižnice v Ljubljani“. Zbirko je zbral Vladimir Mošin, iz srbohrvaščine pa jo je prevedel Marijan Ozvald. Knjiga ima francoski in ruski povzetek in je posvečena spominu Antona Sovreta. Naklada je 800 izvodov.

Objava slovenske gimnazije

Državna gimnazija za Slovence sporoča:

1. Učenci 4. razreda ljudske šole, ki so zreli za 1. kategorijo (1. Klassenzug) glavne šole, lahko vstopijo v 1. razred gimnazije brez sprejemnega izpita.

2. Učenci 4. razreda ljudske šole, ki so zreli za 2. kategorijo (2. Klassenzug) glavne šole, morajo delati sprejemni izpit iz slovenščine, nemščine in matematike, če hočejo vstopiti v prvi razred gimnazije. Prijave za sprejemne izpite naj starši oddajo vsaj do 30. 6. 1971 na naslov: Državna gimnazija za Slovence, 9020 Klagenfurt, Lerchenfeldstraße 22.

Sprejemni izpiti bodo v četrtek, 1. julija 1971, s pričetkom ob 8. uri. Izpraševala se bo snov 4. šolske stopnje.

3. Za vstop v višje razrede je potreben osebni razgovor z ravnateljem gimnazije.

Ravnateljstvo

Župančičeve nagrade

Prejšnji petek so na ljubljanskem mestnem svetu podelili letošnje Župančičeve nagrade, ki jih za obletnico pesnikove smrti vsako leto podeljuje svet za kulturo pri mestni skupščini, prejmejo pa jih umetniški ustvarjalci za posebej izrazite in pomembne dosežke v minulem letu.

Letošnje Župančičeve nagrade je prejelo šest ustvarjalcev s področij likovne umetnosti, glasbe in baleta, gledališča ter literature. Arhitekt Saša Mächtig je dobil nagrado za izvedbo kioska „K-67“, slikar Marjan Dovjak za uspelo razstavo v Mestni galeriji v Ljubljani, baletni par Maruša Berginc in Vojko Vidmar sta bila nagrajena za nastop v baletni suiti „Lok“, uprizorjeni na odru SNG, Mile Korun je prejel nagrado za dvoje režij v ljubljanski Drami — za uprizoritev drame Slavka Gruma „Dogodek v mestu Gogi“ in moralitete Gregorja Strnišča „Žabe ali pritlika o ubogem in bogatem Lazarju“, Andrej Hieng pa je dobil priznanje za dramsko delo „Osvajalec“, ki ga je doslej uprizorilo že dvoje gledališč, v Ljubljani in v Beogradu, nedavno pa je izšlo tudi v knjigi. Nagrade so bile podeljene v znesku 6.000 dinarjev.

Razstava o partizanskih šolah

V slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani je trenutno razstava „Šolstvo na slovenskem ozemlju v obdobju 1941—1945“

Razstavno gradivo je razdeljeno na tri obdobja: V prvem je prikazano delovanje naprednih učiteljev ter močan vpliv nemške organizacije Kulturbund na slovensko ozemlje in razvoj šolske mreže do 6. aprila 1941. Drugi del razstavnega gradiva prikazuje razkosanost slovenskega ozemlja med tri okupatorje ter uvajanje potujočevalnega šolskega sistema. V tretjem in najboljšejnem delu razstave pa je prikazan odpor slovenskega ljudstva proti okupatorjevemu šolskemu sistemu ter odpiranje in delovanje partizanskih šol na osvobojenem ozemlju. IOOF je z uradnimi dokumenti dal partizanski šoli tudi zakonsko osnovo. Prikazan je delež prosvetnih delavcev-učiteljev borcev, ki so se kot partizani in v ilegali kot ideologi borili za osvoboditev naroda.

S statističnimi prikazi, dokumenti, učnimi načrti, učbeniki, slikovnim gradivom, mladinskimi glasili je prikazano, kako je po navalu okupatorjev potekalo življenje v šolah na slovenskem ozemlju.

Razstava je posebej posvečena doraščajoči mladini, ki se naj seznanji, pod kakšnimi pogoji je delala partizanska osnovna in srednja šola. Zgodovina šolstva v času NOB je sestavni del splošne zgodovine slovenskega naroda. Razstava bo predvidoma odprta do konca meseca novembra.

SLOVENSKI GLASBENI NARAŠČAJ

je v Celovcu pokazal visoko raven

Koncertna publika v Celovcu je prejšnji teden spet imela možnost, da spozna in občuduje visoko raven glasbenega naraščaja v Sloveniji. V Domu glasbe, kjer se je zbralo znatno število poslušalcev, je gostoval orkester Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje v Ljubljani. Ta vsakoletni koncert je postal že tradicija in tudi letos je bila kvaliteta mladih glasbenikov na zavidljivi ravni.

Pod vodstvom prof. Cirila Veronka je 14 godbenikov začelo večer s Škerlovo skladbo „Druga simfonija za mladino“. Poseben aplavz je dobil violinski solo. Mladi Iztok Šorli iz razreda Vinka Šušteršiča — ta je prevzel vodstvo orkestra — je v Krekovi skladbi „Inventiones ferales“ (za violino in orkester) pokazal svoje izredno znanje na violini.

Povečani orkester je nato zaigral „Fantazijo za flavto in orkester“, kompozicijo Francoza G. A. Hűeja, ki je bila predvsem za flavistiko Ireno Grafenauer izredno zahtevna; ta pa publiko ni razočarala in je podala izbrano igro. Prvi del programa je zaključila „Hebridska uvertura“ Felixa Mendelssohn-Bartholdija, kjer sta prepričali predvsem obe solo-klarineti.

Nada Perko, ki jo publika pozna že od lanskega leta, si je izbrala izredno težko klavirsko skladbo Franza Liszta „Konzert za klavir v es-duru“, ki jo je pa obvladala v

vseh njenih partijah in pokazala briljantno virtuoznost.

Koncert je zaključil prvi stavek iz Čajkovskega 6. simfonije „Pathétique“. Prof. Šušteršič je dokazal, da ima orkester izvrstno v rokah, čeprav je imel pred seboj zelo mlade glasbenike, ki pa so partituro zaigrali kot poklicni orkester. Z dodatnim Dvořakovim „Slovanskim plesom“ so se ljubljanski glasbeniki poslovili od celovških poslušalcev, ki so se jim zahvalili z bučnim aplavzom.

KULTURNE DROBTINE

● V Moskvi je izšla krajša antologija sedemdesetih jugoslovanskih pesnikov. V uvodu pojasnjuje kritik Vladimir Ognev, da so v izbor prišli samo sestavki, nastali med leti 1961—1969. V izboru je trinajst avtorjev, od Slovencev pa so zastopani Pavle Zidar, Marjan Kolar, Ivan Potrč in Smiljan Rozman. Knjiga je izšla v trideset tisoč izvodih.

● Strokovnjaki računajo, da bo leta 2000 živelo na svetu 6 milijard ljudi. Od tega jih bo živelo po mestih ali v mestnih konglomeratih 4 milijarde. Zaradi primerjave bomo navodili, da je pred 70 leti, torej okoli l. 1900 živelo v mestih le 90 milijonov ljudi. Spet zaradi primerjave je treba povedati, da na področju Tokia narašča prebivalstvo za pol milijona ljudi na leto. Leta 1935 je na področju „velikega Tokia“ živelo 22 milijonov ljudi, leta 1980 jih bo že nad 40 milijonov. Na področju Münchna se je v zadnjih letih število prebivalcev povečalo za 750.000 oseb.

● Za prihodnjo gledališko sezono pripravljata dunajski Burgtheater novo režijsko in inscenarijsko priredbo B. Brechtove „Matere Korajže“. Gerhard Klingenberg bo vodil režijo, glavno vlogo pa bo igrala Hilde Krahl.

STONE SVETINA

75

UKANA

DRUGA KNJIGA

4

Sonce je že zdrknilo za hribovje in sence so prepregle gozdove, ko sta s komandantom odhajala iz čete.

Dren je bil miren. Nemci niso rinili iz mesta — najbrž zavoljo sveže zapadlega snega in premestitve napadajočih enot, ki so vse menjale položaje. Redki topovski strelji pa so naznanjali, da jih ni minila volja do spopada.

Gorazd je bil zaradi Primoža vso pot zamišljen in zaskrbljen. Primož je mlad, zaletav in utegne res napraviti usodno neumnost, ki mu je ne bi nihče oprostil...

Med večerjo je Fazan zlobno vprašal Drena: „No, kako sta kaj pretipala lepo gestapovko? Ali je kaj prišlo k nje zdaj, ko ji gre za nohte?“ Ker pa sta oba preslišala njegovo neokusno vprašanje, je nadaljeval: „Prenehki njo vred bi bilo treba zapreti in pretipati tudi tega smo. Z njo vred bi bilo treba zapreti in pretipati tudi tega smo. Z njo vred bi bilo treba zapreti in pretipati tudi tega smo. Z njo vred bi bilo treba zapreti in pretipati tudi tega smo.“

Ko mu še zmeraj nista odgovorila in sta mirno jedla naprej, je poskusil še enkrat: „Niso mi všeč ljudje v tej četi. Najbolje bi bilo zamenjati poveljstvo. Kvartirjo nam ljudi. Saj se je celo četni komisar zabil za nekaj dni, da se je preležal.“

Zdaj je bilo Gorazdu, ki se je spomnil na prstni Pajkov obraz in vzorni razpored čete na položaju, dovolj. Že dolgo je težko prenašal Fazanov primitivizem in njegovo vzvišeno stremuštvu. Razburjen je odložil žlico in menažko in vstal. Nevoljno je premeril od nog do glave rdečeličnega fanta in mu ježno zabrusil:

„Fazan! Svetujem ti, da se vtikaš samo v stvari, ki se te tičejo neposredno in zanje odgovarjaš. Presojaj pa le tisto, kar lahko razumeš. Če imaš kakšne pripombe glede obnašanja komunistov, predlagaj, pa bomo sklicali sestanek. Zavedaj se, da se je četa komandirja Orlova odlično izkazala v soleski. Bataljon je ponosen nanj. Nama s komandantom ni do čenč, še posebno pa nama je zoprn tvoj način izražanja.“

Fazanu je zaprilo sapo. V zadregi si je popravil pas in ga zategnil za eno luknjo. Menda je skušal pokazati, koliko je že shujšal v bojih za Idrijo in da ima, če strada in se bori, tudi pravico govoriti. Potem je dejal užaljeno:

„Nisem vedel, da predlogi namestnika komandanta niso zaželeni.“

„Takšni, kot jih daješ ti, res niso, meni že ne. Nov sem in je boljše, da se pomenimo prej kot kasneje,“ je resno dejal Dren in nevoljno motril Fazana, ki je brž vzel v roke brzostrelko, prislunjeno na bližnje drevo.

„Mislim, da bi bilo primerneje, če pregledaš nočno zasedo ob cesti, ker bi nas prav tam lahko presenetili.“

„Razumem, tovariš komendant,“ je dejal užaljeno Fazan skozi zobe in se izgubil s kurirjem v noč.

„Sit sem te preklete gliste in vesel, da je odšel; se bova vsaj lahko sama nekaj važnega pomenila,“ je rekel Gorazd. Z vejo je podrezal v ogenj. Roj isker je hušnil mimo njenih obrazov in se v lokih zgnil v sneg. Nato sta prižgala cigareti.

Dren je bil vesel, da je dobil komisarja, s katerim sta se razumela in si lahko zaupala. Sedaj je nestrpno čakal, kaj mu bo povedal.

Gorazd ni mogel več skrivnosti zadržati zase. Vse, kar je izpovedala Ana, je povedal Drenu in zaupljivo poudaril:

„Saj se spomniš, Dren, kaj sem ti pravil o gestapovskem majorju, zavoljo katerega so me prestavili v brigado.“

„Po opisu sodeč, ga je Jelen videl ob ruševinah gorečega Lovčevega hotela na Pokljuki,“ je dejal Dren.

„Prepričan sem, da je provokator. Poglej, Dren, tole pištolo. Novi walter, sedemkalibrski.“ Odprl je tok s pištolo, vzel orožje in ga pomolil komandantu.

„Lepa je in dobra,“ jo je pohvalil Dren.

„Ta je njegova.“

„Kako njegova?“

„Dal mi jo je. Kot dokaz, da želi resno in pošteno sodelovati z nami. Že čez nekaj dni sem ubil z njo nemškega policista. Kasneje mi je poslal še nekaj municije, zavoj zdravil, nekaj kart specialk ter izčrpno poročilo o nekaterih nemških enotah na Gorenjskem in o njihovi oborožitvi. Vse te reči mi je prinesla gostilničarka Doris, saj sem ti že nekaj pravil o njej. Sedaj sem prepričan, da so me tudi zavoljo nje spravili s terena. Zasumili so, da mi je preveč naklonjena, in so se me znebili na lep način.“

„Baba je hudič,“ je dejal Dren in podrezal v ogenj. Sence plamenov so se zgrinjale v nočni mir visokega drevja. In Gorazd je nadaljeval.

„Z lepo črnooko gostilničarko so me bili povezali terenci. Delala je koristno in dosledno po naših navodilih. V gostilni so se ustavljali Nemci vseh zvrsti vojske in policija. Marsikaj so izbrbrali, kadar so bili pijani, nekaj pa je zgovorna in prikupna ženska iz njih izvabila.“

Obiskali so nas beneški Slovenci

V nedeljo 6. junija je bila na obisku v naših krajih skupina beneških Slovencev. Izlet je priredilo Prosvetno društvo „Ivan Trinko“ v Čedadu, udeležilo pa se ga je nad 50 oseb, večinoma člani omenjenega društva; bili so iz raznih beneških dolin, med njimi delavci, kmetje, študentje. Bil je to prvi večji obisk beneških Slovencev pri slovenski narodnostni skupini na Koroškem, bil je to uvod v tesnejšo povezavo med beneškimi in koroškimi Slovenci, ki doživljamo podobno usodo in nas poleg skupne narodne pripadnosti ter materinega jezika povezuje tudi skupni boj za narodni obstoj in razvoj.

Na italijansko-avstrijski meji, kjer so izletnike iz Benečije pričakali zastopniki naših organizacij, so se beneški Slovenci srečali tudi s skupino slovenske mladine iz Gorice, ki je istega dne prav tako napravila izlet po južnem delu Koroške (o tem izletu smo poročali že v zadnji številki našega lista — op. ured.). Tudi skupina iz Benečije si je lepote naše zemlje ogledala z razglednega stolpa na Krotasti gori pri Hodišah, potem pa se je po kratkem obisku pri Gospej Sveti in v Celovcu ustavila pri Ogrisu v Bilčovsu, kjer so se beneškimi Slovincem pridružili predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in včlanjenih organizacij.

V imenu ZSO je beneško skupino pozdravil predsednik dr. Franci Zwitter, ki je nakazal zgodovinski pomen prvega obiska beneških Slovencev na Koroškem in poudaril, da Slovence v Benečiji in na Koroškem povezuje ista usoda in skupna borba za dosego človečanskih in narodnostnih pravic. Odgovoril mu je vodja beneške skupine Izidor Predan, ki se je zahvalil za prisrčni sprejem med brati na Koroškem in prav tako naglasil enako usodo in enako borbo

beneških in koroških Slovencev za tiste pravice, ki so sicer lepo zapisane v italijanski in avstrijski republiški ustavi, vendar jih sloven-

Radiška uprizoritev „Begunke“ DOMA IN PRI SOSEDNIH DRUŠTVIH

Poletna prosvetna sezona se bliža koncu. Na polju je vedno več dela in tudi turistična sezona se je pričela. Kljub temu pa so naši prosvetaši na Radišah še pridno pri delu. Igralska skupina je letos naštudirala igro „Begunka“, s katero je zabeležila lep uspeh. S to igro so se, kot po navadi, najprej predstavili naši domači publiko, nato pa so šli gostovat še k sosednjim društvom. Pred tem pa so igro ponovili še na domačem odru, in sicer na praznik vnebohoda 10. junija. Moramo reči, da je dvorana, kljub ponovitvi igre, bila dobro zasedena.

V nedeljo 13. junija se je igral-ska skupina podala na pot. Dopoldne so naši igralci z „Begunko“ nastopili v Železni Kapli, kjer so bili deležni prisrčnega sprejema in tudi obisk predstave je bil zadovoljiv, čeprav so v zadnjih tednih v Železni Kapli imeli številne prire-

ska manjšina v obeh državah še zdaleka ne uživa v zadovoljivi meri.

Na skupnem razgovoru predstavnikov beneških in koroških Slovencev je bilo izraženo prepričanje, da ta prvi uradni stik gotovo ne bo ostal edini, marveč da se bo med obema narodnostnima skupinama razvilo medsebojno sodelovanje v obojestransko korist. „Sedaj bo treba razviti sodelovanje,“ zaključuje Izidor Predan v Primorskem dnevniku poročilo o tem obisku — in temu se v polni meri pridružujemo tudi mi. „Tla so plodna, če bomo dobro sejali, bomo imeli tudi dobro žetev.“

ditve. V imenu gostiteljev, to je SPD „Zarja“, je izrekel dobrodošlico predsednik Peter Kuhar, v imenu radiških igralcev oziroma društva pa se je zahvalil Janko Tolmajer.

Iz Železne Kaple je pot vodila v Št. Primož, kjer so bili radiški igralci gostje SPD „Danica“ v Št. Vidu v Podjunji. Z „Begunko“ so nastopili v dvorani pri Voglu. Tudi šentvidski prosvetaši so igralce toplo sprejeli. To je predvsem prišlo do izraza v besedah dobrodošlice, ki jo je v imenu „Danice“ izrekel dipl. trg. Habernik, medtem ko je v imenu gostov spregovoril učitelj Tomi Ogris.

O igralskem uspehu teh dveh predstav Radišani sami ne bomo poročali. Morda bo o nastopu naših igralcev in vtisu, ki so ga zapustili publiko v Železni Kapli in v Št. Vidu, pisal kdo izmed obiskovalcev teh dveh predstav. Mi lahko rečemo samo toliko, da smo z nastopom na teh dveh gostovanjih bili zelo zadovoljni in da so se igralci res potrudili, za kar jih je občinstvo nagradilo z močnim aplavzom in pozornim sprejemom posameznih prizorov.

Žoprača

V petek 4. junija smo na pokopališču v Žopračah položili k zadnjemu počitku Marijo Urbajs, ki je umrla čisto nenadoma, kar je za družino, posebno pa za sina Lubo, bila hud udarec, saj je zadnja leta živela pri njegovi družini na Žopračah.

Pokojne Marije Urbajs se spominjamo zlasti kot Šmonkove mame v Dolah pri Rožku. Kajti Šmonkova družina je bila ena izmed tistih zavednih slovenskih družin, ki so se vedno udeleževale v našem na-

Letovanje naših otrok na Jadranu

Tudi letos bo letovala ena skupina naših otrok na morju, in sicer v Savudriji od 21. julija do 10. avgusta t. l.

Starši, ki želijo poslati otroke na letovanje, naj vložijo pismo prošnje, iz katere mora biti razvidno: ime, poklic in naslov staršev, ime otroka in izjava, če je že bil na letovanju in kolikokrat. Tej prošnji je treba priložiti:

- zadnje šolsko spričevalo,
- priporočilo krajevne prosvetne ali združne organizacije,
- osebno izkaznico s sliko in
- režijski prispevek za dokazano socialno potrebne otroke šil. 500.— (za ostale je treba plačati šil. 1000.—).

In vse skupaj poslati do najkasneje 30. junija 1971 na naslov: Počitniška kolonija, Gasometergasse 10, 9020 Celovec-Klagenfurt.

Vožnjo do Ljubljane in nazaj plača vsak udeleženec sam.

Posebno opozarjamo, da posameznih dokumentov ne sprejemamo. Za prijavljenega velja šele otrok, za katerega so bili hkrati oddani vsi dokumenti. Po 30. juniju ne sprejemamo več prijav.

Za vsakega otroka je treba poleg navedenih dokumentov oddati tudi zdravniško spričevalo, ki pa ne sme biti izstavljeno prej kot 10 dni pred odhodom skupine na letovanje. Iz zdravniškega spričevala mora biti razvidno, da je za otroka letovanje na morju priporočljivo. Šele ko prejmemo to spričevalo, velja otrok za dokončno prijavljenega.

Otroci uživajo na letovanju zdravstveno zaščito, ki obsega:

- primerno sanitarno oskrbo pod vodstvom zdravnika,
- prvo pomoč in zdravstveno nego za lažja obolenja,
- v težkih primerih takojšnji prevoz v najbližnji zdravstveni zavod.

Otroci pri zavodu niso zdravstveno niti nezgodno zavarovani. Zato morajo starši v primeru bolezni povrniti stroške bolnice, v kolikor jim jih ne nadoknadi zavarovalnica, pri kateri so zavarovani.

Za osebno izkaznico otroka velja izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo, ali pa potni list. Za otroke z osebnimi izkaznicami je potrebna tudi izjava očeta oz. zakonitega zastopnika, da se strinja s potovanjem otroka v inozemstvo.

Za letovanje pridejo v poštev le otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na letovanju. Otroci, ki so bili že tri in večkrat na letovanju, bodo upoštevani samo v primeru, da bo še kakšno mesto prosto. Starši, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bodo po končanem prijavnem roku in po predložitvi zdravniškega spričevala dobili pismo obvestilo in potrebna nadaljnja navodila.

Opozarjamo, da je število otrok, ki jih lahko sprejmemo, omejeno in da bodo otroci sprejeti po vrstnem redu prijav in po zdravstveni ter socialni potrebi.

rodnem življenju in je zato njihov spominu, žalujočim sorodnikom in gostoljubni dom vedno bil na raz-posebno sinu Lubotu pa izrekamo posebnim delavcem. Marija Urbajs pa je naše iskreno sožalje.

CENJENE BRALCE

prosimo za razumevanje, ker smo zaradi pomanjkanja prostora morali izpustiti vrsto dopisov in poročil, ki pa jih bomo objavili ob drugi priložnosti. Uredništvo

Pogrebne svečanosti je opravil logovaški župnik Martin Hotimic, logovaški pevci pa so ob odprtem grobu zapeli pesmi žalostinke. Marija Urbajs bomo ohranili v lepem

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA

Navdušen sem bil nad njenimi poročili in nad njeno vneto. Nekaj pustolovskega in neubranljivo ženskega je v njej. Potem je prišla s poročilom, da se je ustavil v njeni gostilni pripadnik gestapa z željo po zvezi z nami. Vendar se je bal in se izgovarjala, da ne mara takih zvez, da je prenevarno. Skoraj prisilili smo jo, da je prevzela zvezo med njimi in nami. Nekajkrat zapored je prinesla od njega orožje in poročila, ki so nas presenetila in zmedla, tako so bila točna. Potem smo se sestali. V neki zapuščeni hiši nadelež od ceste, v hostii. Pripeljala ga je gostilničarka. Prišel je sam, oblečen civilno, oborožen samo s pištolo. Kazal nam je staro, zbledelo izkaznico komunistične partije Nemčije iz prvih let po prvi svetovni vojni, ki je šla potem iz rok v roke in smo jo radovedno ogledovali. Med pogovorom ni bil videti ne posebno bister ne neumen. Njegove ocene položaja o izidu vojne pa so bile za nas presenetljive.

Ni mi ušlo, da ga je ženska v mraku včasih kradoma ošinila z občudujočim pogledom. To sem pripisal njeni koketnosti — ženska je pač željna novosti — ker je bil tujec, zanimiv in skrivnosten. On pa se zanjo ni niti zmenil; preveč je bil politično razgret, da bi jo imel za mar. Po tem, kar mi je povedala Ana, pa sem prepričan, da je prav gotovo tudi njo že vpregel v svoj voz, če ni bila vprežena že takrat.

„Sumiš jo, da je tudi ona gestapovka?“
„Prav lahko je postala. Takrat pa najbrž še ni bila. Zelo nam je bila naklonjena. Nora na partizane.“
„Kako nora?“
„Kot so ženske. Menda veš, kakšna je ženska, ki ji je mož premalo.“

Dren se je zasmel: „Imel sem že tudi eno tako, pravzaprav je ona imela mene. Njen mož je bil ostal v švabariji. Staknila me je, ko sem ji pomagal nesti kovček na po-

stajo. Če je ne bi bil pustil, bi bile čez kakšen mesec ostale od mene samo hlače.“

„Saj bi bilo tudi z mano tako, če bi se večkrat dobila. Na srečo pa je prišla na zvezo vsak teden le enkrat in še takrat nisva bila vedno sama.“

Mimogrede me je položila. Saj veš, kakšni smo komisarji. Politični delavec, ki misli samo na novo družbo in na nove ljudi, je idealist, poln obzirov. V ženski ne vidiš tega, kar je pod karko, če se meniš z njo kot s članom osvobodilnega gibanja. Imaš jo za povsem enakopravno. Pravzaprav se ti zdi že sama misel na tisto podla in nepoštena, izrabljanje družbenih interesov za zadovoljitev osebnih želja...“

Tudi jaz sem jo gledal tako, čeprav sem v temi zaznal bliskanje njenih oči in opojni duh po mladi ženski ter začutil elektriko, če me je prišla za roko.

Bilo je ob koncu poletja 1942; Nemci so bili zelo močni in v ofenzivi, zato smo se sestajali le ponoči. Mi dva sva se shajala v gozdu, dobro uro hoda od naselja.

Saj veš, moški opazi ali začuti, kadar ženska nekaj hoče od njega. Ni treba, da bi bil za to obdarjen s posebno pametjo. Ženska, ki sama hoče, je mnogo bolj pripravna, kot smo mi, moški. Ta je pa še posebej pripravna. Nekaj časa me je samo gledala. S tem mi je vzbudila takšno poželenje, kot bi me začarala. Hotel sem imeti čisto vest pred stranko in pred tistimi v četi, ki še sanjati niso smeli o takih rečeh. Saj veš, da so takrat ustrelili partizana tudi za škalicco cigarete, če jo je izmaknil, in da so bili tudi glede žensk zelo strogi.

Menda me je imela za bojzljivca ali pa je tisti večer zaznala moj osupli pogled in me sklenila zapeljati. In jaz sem ji podlegel. Bila je sinja poletna noč, v temi so peli črički, vse je odmevalo od življenja. Nekje je zaukala sova. In to je izrabila. Stisnila se je k meni, češ da jo je

strah. Bila je lahko oblečena in začutil sem njene prsi, ki so se ugrezile pod mojo roko. Nikamor ne gre, dokler pojejo sove — je rekla — pa tudi če bi bila do jutra v hostii.

Poskušal sem jo pomiriti. Poiskala je mojo roko, v temi sem videl njen lepi obraz in žareče oči. Rahlo sem jo prižehl sebi in čutil, kako drgeče od vznemirjenja — tako drgečejo samo ženske, ki ne morejo obvladati strasti.

Potem mi je rekla, da me ima rada in da si zato ne more pomagati. Objela me je in se mi zagrizla v ustnice. Povsod sem čutil njene roke in prekleto mi je bilo nerodno, ker nisem vedel ne kaj bi rekel ne kaj bi počel. S tako žensko še nisem imel posla. Vsaka se je branila, ta pa me je kar potegnila nase. Sam ne vem, kako sva se znašla v travi. Sova je že zdavnaj utihnila, ko sva se še vedno valjala.

Nič nama ni bilo mar. Tudi to ne, da je nekje spodaj na cesti zalajala strojnica.

Ko je potem vstala in si urejala obleko in lase, se je smejala, da so ji blesteli zobje v mesečini. Rekla je, da je vedela, da sem fant od fare. In to je rekla na neki poseben način in se spet pritisknila k meni.

Gorazd je spet prižgal cigareto in se ob razburljivem spominu zasrtnel v ogenj.

Dren se je zakrohotal: „Ta pa je bila potrebna kot star zajec strela.“

„Še bolj, Dren. Ko sem se naslednji dan ustavil na travniku, tam, kjer sva se valjala, sem videl, da je populila toliko trave, da bi z njo lahko nakrmil kravo. Še vedno sem bil ves omahljen in ves prevzet od njene sle-

Kar mraz mi gre skozi kosti, če pomislim, da sva prebila skupaj precej večerov in nekaj noči. Nekoč mi je rekla, naj je ne obsojam, ker me ima rada. Njen mož da je reva in si ga ni sama izbrala. Da šele ob meni ve, kaj

Zum Partisanendenkmal in Ebenthal

Der Verband der Kärntner Partisanen hat in etlichen Gemeinden Kärntens Partisanengräber verschönert oder erweitert. So auch in Ebenthal, wo die seit Kriegsende bestehende Grabstätte, welche bis jetzt mit drei Eisenkreuzen versehen war, verschönert wurde. So hat man einen geschmackvollen, modernen Grabstein hingesetzt, welcher Aufschriften in deutscher und slowenischer Sprache trägt. Neben zwei Partisanen, die hier beerdigt sind, wurde auch der beiden Polen gedacht, welche — so aus mündlicher Überlieferung — unschuldig zum Tode durch den Strang verurteilt wurden. Es ist auch weiter aus mündlicher Überlieferung älterer und älterer Leute im Orte bekannt, dass man zu dieser Hinrichtung, welche in dieser Gemeinde stattgefunden hat, sämtliche zur damaligen Zeit hier lebende Polen, meist Landarbeiter, zusammengetrieben hat, welche dann gezwungen wurden, an dieser Hinrichtung teilzunehmen. Das spricht vom Sadismus und der seelischen Grausamkeit jener Zeit, von der heute noch Leute behaupten, sie sei schön gewesen. Nicht nur Deutsche sind Menschen, auch Polen! Nun gibt es aber Kreisländer, denen es garnicht recht ist, dass man den beiden Partisanen und den ermordeten Polen statt der drei Kreuze einen schönen Grabstein hinstellt, auf dem unter anderem noch zu lesen steht von Opfern des Faschismus. Es ist recht, wenn man unseren Soldaten einen Grabstein oder ein Denkmal setzt. Sie mussten sich einsetzen und ihr Leben hingeben, ob sie wollten oder nicht, für eine Diktatur, für ein unmenschliches Regime, in dem sich sehr viele Menschen wie wilde Tiere gebärdeten, ohne Verstand und Herz. Deshalb haben jene Deutschen und Österreicher, die für so eine Sache kämpfen „mussten“, ob sie wollten oder nicht, ein Denkmal verdient. Ebenthal haben aber auch jene Menschen ein Denkmal oder wenigstens einen Grabstein verdient, die gegen Hitler-Deutschland gekämpft haben oder als Zivilisten ihr Leben lassen mussten, weil sie früh genug erkannten, wie sinnlos dieser Krieg war, wie unmenschlich und kalt dieses Regime.

Nun, diesen Menschen hat ein Verband einen Grabstein gesetzt.

Keiner von uns hat auch nur einen Groschen dazugegeben. Keinem wurde deshalb nur ein Zentimeter von seinem Grab für diese Sache weggenommen. Trotzdem gibt es in Ebenthal Kreise, die prompt so reagiert haben, wie zu befürchten war. Sie sind dagegen — wie sollte es auch anders sein — dass ein Verein, dem sie keinen Schilling gegeben hatten, von seinem Geld für die Opfer des Faschismus und für die Widerstandskämpfer gegen Hitler-Deutschland einen Grabstein kauft, um das auf dem Ortsfriedhof befindliche Grab dieser Menschen zu verschönern. Man wird diese Leute in ihrem Denken und Empfinden nicht ummodellieren können; aber sie sollen nicht glauben, dass alle in der Gemeinde so denken wie sie. Das ist ein Irrtum!

Unverständlich wurde diese Sache allerdings in jenem Augenblick als man damit begann, den hiesigen Ortspfarrer voll und ganz für die Errichtung dieses Grabsteines am Ortsfriedhofe verantwortlich zu machen. Da viele Menschen auch in Ebenthal nicht fähig sind, dazu eine eigene Meinung zu haben, und über die Bestimmungen des Österreichischen Staatsvertrages nichts wissen, oder nichts wissen wollen, sei der Artikel 19 hier angeführt. Dort heißt es unter anderem:

„Österreich verpflichtet sich, die auf österreichischem Gebiet befindlichen Gräber von Soldaten, Kriegsgefangenen und zwangsweise nach

OPOMBA UREDNIŠTVA

V rubriki „Tribuna bralcev“ objavljamo od časa do časa dopise bralcev, pri tem pa izrecno ugotavljamo, da v posameznih prispevkih izraženo mnenje ni nujno tudi mnenje uredništva. Uredništvo

Österreich gebrachten Staatsangehörigen der alliierten Mächte und jener der anderen Vereinten Nationen, die sich mit Deutschland in Kriegszustand befanden, zu achten, zu schützen und zu erhalten; desgleichen die Gedenksteine und Embleme dieser Gräber, sowie Denkmäler, die dem militärischen Ruhm der Armeen gewidmet sind, die auf österreichischem Staatsgebiet gegen Hitler-Deutschland gekämpft haben.“

Soweit der Artikel 19 des Österreichischen Staatsvertrages. Man sagt in Ebenthal, dass Herr prof. Bozic Schuld an diesem neu hergerichteten Grabmal trägt, denn er hätte als Oberster der Friedhofverwaltung verhindern müssen, dass man diesen Menschen ein schönes Grab errichtet. Herr Pfarrer Bozic hätte ruhig nein sagen können. Ganz abgesehen davon, dass seine Zu- oder Absage in keiner Weise gefragt war, hätte er mit einem persönlichen Nein die Aufstellung dieses Grabmales nicht verhindern können! Er hätte sich strafbar gemacht, weil er damit gegen den Staatsvertrag und somit gegen die österreichische Verfassung verstossen hätte! Es sieht aber in Ebenthal gerade so aus, als hätte man von ihm mit einer Selbstverständlichkeit sondersgleichen erwartet, dass er als Staatsbürger und Angestellter des Bundes gegen die Verfassung und gegen die Bestimmungen des Staatsvertrages verstößt. Das von einem Menschen zu erwarten oder zu verlangen, ist skrupellos, ja unverschämt. Es wird deshalb jeder vernünftige Mensch verstehen, dass Herr Pfarrer Bozic hier vollkommen schuldlos zum Handlanger kommt. Schließlich hat er sich, wie viele andere Pfarrer, nur an die Gesetze und Bestimmungen der Republik gehalten.

So weit wird aber in bestimmten Bevölkerungsschichten dieser Gemeinde nicht gedacht. Möglicherweise wird man gegen diese Grabstätte Unterschriften sammeln. Ganz gleich, wie jeder Einzelne dazu steht und darüber denkt: er soll bedenken, dass eine Unterschrift erstens keine Wirkung erzielt und zweitens von den meisten unüberdacht und ungewollt gegen den hiesigen Ortspfarrer abgegeben wird, da man ja ihn in dieser Sache zum Alleinschuldigen gestempelt hat! Weder er noch die Gemeinde ist für dieses Grabmal verantwortlich zu machen.

Abschließend sei noch erwähnt, dass diese Grabstätten und Denkmäler durch den Staat gesetzlich geschützt sind, weshalb jede mutwillige Entfernung oder Beschädigung streng bestraft wird und in Ebenthal, da es sich um ein Denkmal auf dem Ortsfriedhof handelt, außerdem Friedhofsschändung bedeuten würde. (Adresse ortliegt)

Vse misli izvirajo iz ljubezni ene...

Koroška je moja ljubezen in moja bolečina. O ljubezni govoriti pa je težko in problematično, ker prava ljubezen je tiha, neslišna; ni prešerna, se ne napihuje, ne išče svojega — vse prenese, vse veruje in upa. Besede pa so pogosto tako hrupne in prav zato rade izzvenijo prazno. Moj glas bo neogljen in jecljajoč:

Cisto preprosto — ljubim jo.

Tiba je moja ljubezen, vendar vztrajna kot teče Drava in Zilja. Ljubim jo v njeni biserno-zeleni lepoti.

● ROŽ moj — zelen je kot štajerski pušlec.

● ZILJA — svetlo zeleno-rumena kot Istra spomladi.

● PODJUNA — temno zelena je; bolj temna, kot njeni borovci in temne smrekove hoste.

Jezera njena številna — otožne, lepe oči, ki jim le redko vetrič gladino vzvalovi.

Na jugu pa resno mrmrajo Karavanke.

V vencu treh dolin živi, stisnjen v zadnji kot, nekoč mogočni koroški slovenski rod. Vendar tudi še dalje na severu živi. Na Gurah in Kostanjah, v vaseh severno od Celovca vse gor do južnih obronkov Svinje planine, kjer stoji na zadnji straži slovenske vasi: Djekše, Krčanje in Kneža. Povsod tod se še sliši žebranje in pridrušena kletev slovenskih ust nad izjemno zlo usodo malega evropskega naroda.

Ljubim to zemljo in svoj koroški rod, zaradi njegove trpke zgodovine in zaradi neizmernih krivic in ponižanj, ki jih je nagrmadil ošabni tujec, ki je prišel s severa in ga, oropanege svobode, kakor z buldožerjem potisnil proti jugu in tam nakopičil vso ogromno krivico v velike kope, imenovane Karavanke.

Ljubim to zemljo tudi v njenih grobovih in v njenih sočnih staroslovenskih imenih, ki se še po smrti preko nagrobnikov borijo za čast naših dedov.

Ljubim jo v pesmih, slovenskih, koroških, prečudovitih.

Ljubim vas: Drabosnjake, Lesičjake in Kernjake — umetnike ljudske, ki jim ni para na zemlji slovenski.

Vas velikane duha: Urbana Jarnika — slavista učenega, duhovna in pesnika, Jožefa Štefana — fizika iz Sempetra pri Celovcu, in Prežibovega Voranca — največjega umetnika koroške slovenske besede.

Vi vsi in še mnogi drugi dajete slutiti, koliko visoke evropske kulture bi lahko rodili plodoviti koroški slovenski rodovi — v svobodi.

Ljubim vas, otroke koroške, ki imate svojo posebno očarljivost. Ljubim koroška dekleta, živo-vesela, visokorasla, in zavidam koroškim „krivcem“ za njih ljubezen. Najraje bi z njimi zapel:

„Jaz pojdam pa doli za Dravco,
bom ljubil od kraja kar bo...“

Ljubim vas, zresnjene žene in matere, starke živih, temnih oči, s črnimi bukvami v roki. In z vami očaki — možmi pomoderjem pri frakeljnu žganja in prepevam te lepe koroške pesmi.

In vas, ki do groba zvesti učite svoj rod v materinem jeziku.

In borce za svobodo svojega rodu — Janežiče, Petke, Poljance in druge. In Maistrove borce. In „gamse na plazu“ še posebej, ki so v nedavni preteklosti še nemško govoreče sodeželane učili, kako se je treba pogumno boriti za čast in svobodo dežele.

Srb me spreletava, ko se spomnim puntov slovenskih koroških treh:

● kmečkoga v srednjem veku

● narodno-obrambnega v letih 1918 do 1920

● narodno-osvobodilnega v letih druge svetovne vojne

in z mirom ne navdaja zavest, da sleherni novi upor bil silnejši je od prejšnjega. Kateri blaznež se drzne ta ponosni rod zdražiti v nov kres!

Ljubezni moje srčika pa je zasedrana v Rožu. Moja duša pleše tam na zeleni preprogi, razpeti med belimi cervicami:

Podgorska mati varuje mi moje prijatelje in mlado, lepo sorodnico.

Sentjakobska golobica bedi nad mojimi mrtvimi predniki, ki so si — zastrupljeni od sovražne misli — zapisali na nagrobni kamen „Hier ruhet Hriebernigg“ in mislili, da so s tem postali Nemci in si zavarovali svoje življenje pri mizi in ne le pod njo.

Sv. Jederta na gozdnatem hribu kraj Reke pa mi je dala zavetje pred sedemindvajsetimi leti, ko sem bežal iz nemškega zapora — partizanski svobodi naproti.

In še vas pozdravljam, golobice bele: v Rožece, Podlipi, Sentilju in v Bilčovsu naj sklenem te svoje ljubezni visoki rej.

Dr. Ivan Hribernik

Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UK

je možki. Nemškega majorja pa ni sama omenila nikoli. Nekoč sem jo vprašal, če jo kaj ogleduje. Užaljeno je odvrnila, da prav nič in da je tako bolje. Nemci da so slabi zato reči in niso zastojni vlačili svojih žena našim Dalmatincem na obalo. Pomirila pa me je šele, ko je dejala, da bi šla najraje v partizane, ker postaja v dolini nevarno. V fronto so se pričeli vključevati tudi ljudje, ki se obračajo po vetru in lahko vse izdajo. Z njimi pa da noče delati.

Moje nekoliko pretesne in prepogoste zveze z njo niso ušle mojim sodelavcem. Verjetno si jo je želel še kdo drug, pa so dosegli pri višjih, da so me premostili po najkrajši poti v vojsko. Bolje je bilo tako. Moji nasledniki so skoraj vsi mrtvi. Najbrž bi bilo tudi z menoj tako. Morda si slišal za poboj v skritem bunkerju pod mlinom. To pa je že druga zgodba, ki je povsem v megli, tako kot poboj pri hotelu. Morala bova počakati, da se bo razkrila.”

5

Šele toplota sonca, ki je razlila blagodejno luč med drevice, je vrnila pogum Valjahunovi patrulji. Noč, prebita na prostem, v dežju in snegu, v širnem gozdu nekje med položaji partizanskih enot, jim je izpila telesne in duševne moči. Ne samo Valjahunovi ljudje, tudi oba Nemca bi se bila najraje vrnila v dolino. Upanje, da bodo nalogo zadovoljivo opravili, je postalo z novim snegom mnogo manjše, nevarnosti pa mnogo več.

„Rep vlečemo za sabo, prekleti rep — sled, ki nas izdaja, kamorkoli gremo.“ Valjahun je bil besen in nič pametnega se mu ni utrnilo, kam bi se skrili vsaj toliko časa, da bi skopnel sneg po poteh.

Izveliki so karte specialke in s kompasom ugotavljali smer pohoda proti goram na zahodu, pod katerimi so se vlekli partizanski položaji in kjer sta bila dva od Valj-

hunovih fantov doma. Potem so se previdno pomikali naprej skozi gozd.

Sredi dopoldneva jih je pripeljala skrita steza na vznožje kopastega hriba, ki je sredi gozda kraljeval nad okolico. Počasi so se vzpenjali in žvečili prepečene. Računali so na to, da utegne biti vrh hriba zaseden, zato so bili še mnogo bolj previdni. Trdno so bili sklenili izogniti se spopadu s kakšno večjo skupino partizanov.

Na srečo ni bilo nikogar. Oddahnili so se. Potem je Zadlogarjev splezal na drevo in se z daljnogledom razgledal. Vesel se je spustil dol. V daljavi je uzel gozdove in okolico svojega doma, kjer sta se z Valjahunom skrivala skoraj mesec dni, ko je Valjahun organiziral obveščevalno mrežo in zbiral fante za predvideno postojanko v Črnem vrhu.

Zadlogarjev je prevzel vodstvo patrulje in jih kmalu pripeljal na teren, ki so ga dobro poznali. Čudili so se, ko niso videli nobenih sledov, sicer pa so bili zato še bolj zadovoljni. Hodili so molče. Tudi kadar so počivali, so bili redkobesedni. Predvsem zaradi Nemcev, ki jima niso zapuili.

Pasji dreser se je kdaj pa kdaj postrani ozrl na Valjahunu. Drug drugemu sta bila zoprna in menda sta to oba čutila. Kadarkoli se je Valjahun zazrl v njegovo podolgovato glavo z utrujenimi očmi, katerih veke so se zapirale nekako tako leno kot pri kakšnem plazilcu, sta ga prevzela neprijeten občutek in mržnja. Bil je že sit Nemcev, čeprav se je svoj čas, ko jim je šlo dobro, navduševal tudi zanje. V zadnjem času pa se je povezal s strujo, ki je svojo usodo in usodo domobranstva vezala na razkol med Zahodom in Vzhodom. Računali so na invazijo Angležev na Balkan in na spopad za oblast, ki bi jo podprli Angleži. Wolf ga je s svojo pripombo o anglofilstvu zadel in ranil v živo. Poleg tega mu je razvnel fantazijo, da so v nje-

govih enotah vrinjeni partizanske obveščevalne službe. Ni se še pomiril. Sumničil je vsakega, ki je prišel s kmetov v domobransko enoto, toda razen strahu mu ni ostalo nič otlipljivega.

Dojel je, da mu je v itakšnem položaju gestapovski major bolj nevaren kot partizanska krogla. Zato je hotel storiti vse, kar je bilo mogoče, da bi se izognil njegovi roki. Jezno je stisnil ustnice. Tudi njemu bo dokazal — kakor je že materi in tudi Ani — da ni reva, kot si mislijo, in da ga po krivem obsojajo. To divje, surovo in nesmiselno življenje ga je utrudilo, ne pa zlomilo. Njegova moč je bila v veri in upanju, ki je celo zraslo.

Ko so sredi noči neogljenjo čepeli okoli majhnega ognja, se je zatopil vase in molil. Komaj vidno je pregibal ustnice, ne da bi se zmenil za fante in za Nemca, ki so brenili in se tolažili s kratkimi požirki ruma. Gozd je bil tako tih in svečan, ves prepreden z belimi kosmi, ki so se mu lepili po čelu in rakah in drseli v majhnih kapljicah po obrazu, da se je počutil kot v svetišču. Res je bilo nekaj kozmičnega v temi, ki jih je tesno obdajala in jo je lahko predrl samo žarek svele in neupogljive volje, ki veruje v pravico in stvarniško pomoč vsemu, kar širi njegovo kraljestvo z besedo in križem ali z ognjem in mečem. Samo da prebijejo noč! Zdaj se mu odpira usodna prihodnost, morda je napačil čas, ko se mu bo razodela resnica. Če je res, da brez volje božje niti las ne pade z glave, tedaj je prihodnost božja in čistih, ki so bogu blizu. Torej tudi njegova.

Po tem spoznanju so izmučeno zavest zagrnile blažilne sence teme, v kateri je plamenela nova moč, ki je drugi v njem niso slutili. Kadar bodo omagali vsi, bo Valjahun trden; če se bo njihova zveza zdrobila v prah, jo bo on zlepil s svojo voljo, povsod in vedno bodo njegove roke dvigale križ ter v njem in zanj iskale pravico.

Psovke iz otročkih ust

Govoriti o psovkah pomeni pričeti razmišljati o nekem zelo škodljivem in grdem pojavu ter navadi v našem okolju. Psovka si počasi, a vztrajno pridobiva „državljansko pravico“ in krha kulturni ugled naših ljudi. Psovko moramo danes slišati vsepovsod, na vsakem koraku in na vsakem kraju. Kako neprijetno je človeku, ki je ni navajen, ko zasliši iz otroških, deških ali dekleških ust, kako majhen ali dorasčajoč otrok brezobzirno uporablja najbolj vulgarni izraz, ki žalijo in ponižujejo, pa tudi zbujajo skrb.

Odkod psovka v otroških ustih? Odgovor je jasen: prve navade si otrok pridobi v družini, ki ji pripada že od najzgodnejših let. Torej je družina odgovorna za otrokovo vzgojo do odboda v šolo. Če je tako, potem je tudi odgovorna za razvijanje otrokovih navad. Če psovke ne zdravimo v njenem začetku — koristneje je seveda prizadevati si, da bi sploh ne prišlo do njene uporabe — potem se prenaša iz roda v rod, iz družine v družino, na cesto, s ceste v šolo, iz šole v družabno okolje.

Približno ob koncu prvega otrokovega življenjskega leta, ko prične otrok izgovarjati prve besede, nastaja „vaja“ sočnih izrazov. K temu pripomore v veliki večini oče, ki mu je psovka vsakdanja beseda. A tudi vedno več mater danes preklinja, mimogrede, ne da bi se tega zavedale.

V začetnem obdobju psovjanja otrok še ne bogljeno ponavlja nedostojne očetove besede, tudi materine ali drugih družinskih članov. To je videti sprva zelo nedolžno in zbuja smeh, odobravanje, je nekakšna zabava, za katero skrbi otrok. Toda pozneje, če se nismo potrudili, da bi to pravočasno zajezili, postaja otrokova navada. Res je, otrok sprva ne ve, kaj govori, ne dojame besednega pomena, vendar si prisvaja te besede in jih popolnoma mehanično vsrka v svojo zavest. Konec tretjega življenjskega leta pa postaja njegov miselni repertoar vedno bolj sposoben dojeti pomen posameznih besed in razlikovati grdo od lepega. Tako se lahko nešteto krat prepričamo, da je petletnega otroka sram, ko izpusti psovko pred večjo družbo, in se ves rdeč umakne na samo, ko ga prično kregati.

Od petega leta naprej prihaja otrok v vedno pogostejše stike z drugimi otroki; pri igri, v šoli. Tako si vedno bolj bogati besedni zaklad z novimi izrazi, torej s psovkami. Psovka postaja neopazno njegova „last“ in prvi izrazi vsakdanjega besednjaka. Prav zavoljo tega to navado težko odpravimo ali pa je sploh ne moremo izkoreniniti.

Torej: družina je najbolj neposredno okolje, v katerem si otrok pridobiva začetna spoznanja o svetu, ki ga obkroža. Zato je tudi najbolj odgovorna za negovanje njegovih navad.

Nadležni krči

Prav gotovo ste že kdaj imeli mišični krč. Kaj je to?

Mišični krč je nenadno skrčenje mišice ali skupine mišic, je nestalen in se izrazi z bolečino, otrditvijo mišice in trenutno nesposobnostjo za opravljanje običajnih gibov. Krči so posledica razdraženosti mišice, vzroki zanje pa so zelo različni.

Eden izmed poglavitnih vzrokov je utrujenost določenega števila mišic zaradi naporov pri delu ali športu. Posebno se rad pojavijo krči, če človek opravlja delo, ki ga ni vajen, ali če se udeležuje v športu, v katerem ni izurjen, dalje, če je človek živčno napet, če ga zebe, če je šibak, če je pred kratkim prebolel bolezen (pri ženskah med menstruacijo) ali če je že sicer živčen ali napet.

Razen tega se krči radi pojavljajo tedaj, ko organizem nima dovolj vode: ob dolgotrajni driski, pogostem bruhanju, pri omejenem pitju vode na primer med shujševalnimi kurami ali izdatnem znojenju. Potemtakem

Cvetje ostane cvetje

Doba romantike je minila, pravijo. Morda imajo prav, morda tudi govore napak. Eno pa je le gotovo — tudi v atomski dobi ostane cvetje — cvetje: znamenje pozornosti, darilo, ki ga sleherna žena sprejme z veseljem in ganjenostjo.

A ni nič bolj smešnega kot videti moškega, ki nosi šopek cvetja kot zastavo ali dežnik, in nič bolj žalostno, kot je uvelo cvetje, ki ga je možki izvlekel iz žepa ali aktovke in ga podaril...

Skratka: cvetje je treba znati nositi in darovati:

- cvetje nosimo ob telesu obrnjeno navzdol;
- cvetje nosimo gospodinji za darilo, le če nas je zasebno povabila;
- darujemo ponavadi neparno število cvetov;
- rdeče cvetje (vrtnice ali nageljne) darujemo človeku, ki smo z njim intimno povezani;
- cvetje darujemo odvito, le cvetje v celofanu darujemo — zavito;
- pri slovesu na železniški postaji, ob avtobusu, letalu darujemo samo en cvet;
- ženi, do katere čutimo simpatijo, za katero slutimo, da bi mogla prerasti v globlja čustva, smemo darovati — dva cvetova;
- velike šopke dostavljamo in jih ne darujemo osebno;
- ne darujemo predragega cvetja (tudi drugih predmetov ne), ker takšno darilo preveč obvezuje.

je jasno, zakaj so mišični krči razmeroma pogostejši v poletnih mesecih.

Krči so lahko tudi reakcija na zdravila in „strupe“, ki jih uživamo v preveliki meri ali pa jih organizem ni vajen. Med zdravili naj omenimo predvsem zdravila za živce in krvni pritisk, med „strupi“ pa alkoholne pijače, kavo in tobak.

Pri otrocih so pogosto krči posledica motenj v delovanju paratiroidne žleze ali v presnavljanju kalcija in vitamina D.

Pri starejših ljudeh so navadno krči posledica motenj v krvnem obtoku, arterioskleroze, diabetesa itd.

Posebnost so krči med nosečnostjo. Včasih so nenavadno pogostni in hudi, tako da je potreben obisk pri zdravniku. Včasih so potrebne tudi laboratorijske preiskave.

Pri vseh ponavljajočih in pogostih krčih je treba računati tudi z revmatizmom, vnetjem žil ali živcev.

Ljudje, ki so nekoč imeli notranje zlome kosti, lahko pričakujejo, da se bodo pojavili mišični krči, vendar se jim zaradi tega ni treba vznemirjati.

V večini primerov — zlasti pri lažjih krčih — je težko ugotoviti, zakaj pride do krčev, kajti nekatere ljudi mučijo, ne da bi bil za to ugotovljiv razlog; celo kadar počivajo, največkrat proti večeru, ko gredo počivat, ali ponoči, ko spijo. V takih primerih je dobro zaužiti pred spanjem kakšno sredstvo, ki pomirjevalno vpliva na mišice. Seveda se je o uživanju takšnih sredstev dobro posvetovati z zdravnikom.

Priložnostni krč (je nekaj osamljenega, zato se zaradi njega ni treba vznemirjati. Tisti del telesa, kjer se pojavi, je treba masirati ali pa greti.

Tako odrasli kot otroci, ki imajo kdaj pa kdaj mišične krče, naj redno telovadijo, uživajo raznoliko in kalorično hrano, v kateri je veliko kalcija (mleko, sir) in kalija (paradižnikov in pomarančni sok). Za starejše ljudi so primerna zdravila, ki poživljajo krvni obtok.

Kadar čistimo madeže

1. Za čiščenje madežev z oblek potrebujemo: dobro podlogo, ki lahko vpije odvečno tekočino, belo krpico, za zelo nežna blaga bombažno krpo in malce pivnika. Fina in občutljiva blaga smemo čistiti le z rahlim dotikom čistilnega sredstva.

2. Čim bolj svež je madež, tem prej ga bomo odstranili.

3. Sleherno oblačilo, ki ga nameravamo čistiti, moramo najprej dobro očistiti prahu in

umazanije, kajti prah ni viden s prostim očesom in bi se po čiščenju s kemičnim sredstvom močno poznal rob na obleki.

4. Mnoga blaga imajo posebne lastnosti in terjajo povsem drugačen način čiščenja kot običajne tkanine.

5. Najprej je treba narediti poskus na majhnem kosu tkanine. Če ga nimamo, naredimo poskus na najmanj vidljivem delu oblačila.

6. Najpreprostejše čistilno sredstvo, ki je hkrati tudi najučinkovitejše, je mlačna ali topla milnica. Z njo bomo odpravili marsikateri madež, le trdovratni in zelo mastni madeži bodo kljubovali takšnemu čistilnemu sredstvu.

7. Nekatera čistilna sredstva so vnetljiva. Zato moramo pri čiščenju z njimi izredno paziti. Vsekakor se izogibajmo čiščenja z vnetljivimi sredstvi v bližini ognja ali v kopalnicah.

DROBNI NASVETI

■ Marsikatera vrsta mesa, zlasti divjačina in jetra, postane sočnejša in mehkejša, če jo za nokaj časa položite v mleko.

■ Zanemarjene kozarce očistite s krpo, namočeno v olju, nato jih s pivnikom brišite, dokler se ne svetijo.

■ Kuhinjska sol je odlično čistilo za preproge, košarice iz riževe slame, za rogoze itd. Z vlažno soljo čistimo madeže na poliranem pohištvu. Tudi nože, zlasti take, ki diše po čebuli ali milu, obrišemo s kuhinjsko soljo. Skodelice, ki imajo rumenkaste madeže od kave ali čaja, umivajte s slano vodo. Vroča sol dobro osnaži železno posodo. Tudi perilo, zlasti tako, ki se pri likanju osmadi, posipamo s soljo, potem pa ga namočimo v mrzli vodi. Sol je dobra pomočnica tudi pri pranju črnih čipk in tkanin, umazanih od kave.

Poskusite!

SIR V POLETNIH DNEH

ŠVEDSKI NAMAZ

5 dkg margarine, 1 sardina, 1 kisa kumarica, 5 dkg gnjati, sol, poper, žlička gorčice, sesekljan drobnijak, 10 dkg skute, 1 rumenjak in poljuben sir.

Penasto vmešani margarini dodamo pretlačeno skuto, sesekljano sardino, kiso kumarico, gnjati, začimbe in rumenjak. Dobro premešamo in z zmehčano namažemo kruhke. Obložimo jih s poljubnim sirom.

PRETLAČEN KROMPIR S SIROM

1 kg krompirja, četrt l mleka, 5 dkg surovega masla ali margarine, sol, muškati orešček, 1 jajce, 10 dkg parmezana in masčobe za pekač.

Kuhan, olupljen krompir pretlačimo, dodamo vroče mleko, surovo maslo ali margarino, sol, nastrgan muškati orešček in nastrgan sir. Dobro premešamo, naložimo v dobro pomaščeno pekač približno 4 cm visoko in v pečici prepečemo. Zraven ponudimo solate.

SKUTINI CMOKI

6 dkg surovega masla ali margarine, pol kg skute, 5 jajca, 25 do 30 dkg kruha (starega 2 do 3 dni), stan krop, cvrtki ali pražene drobljince za zabelo.

Surovo maslo ali margarino vmešamo, dodamo pretlačeno skuto, jajca, nariban kruh in dobro zmehčamo. Oblikujemo srednje velike cmoke in jih skuhamo v slanem kropu 10 minut. Zabelimo jih in tako ponudimo.

Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA

Iz tega svetlega premišljevanja ga je vzdramilo opozorilo — sst — s katerim je prvi v koloni, ki je postal, namignil na nevarnost.

Pod seboj so zagledali kolovoz, po katerem se je spuščala v dolino kolona oboroženih mož.

Sovražnik... Potuhnil so se za drevesa in se čvrsto oklenili orožja.

Partizanska patrolja se je že izgubila v gozdu, ko so še vedno čepeli, kot bi prirasli na tla. Nenadoma jim je postal sovražen ves gozd. Valjhun se je streznil in njegove svete misli so odstavale. Dolgo so čakali. Šele o mraku so se spustili čez pot in odšli dalje.

Že pod noč so stopili v znano hišo, kjer so jim ljudje povedali, da so na ozemlju, ki ga nadzoruje s patroljami Gradnikova brigada.

Prespali so na skednju in naslednje jutro še z mrakom odšli na pot.

Južni veter je polizal sneg, tako da so bili že vsi robovi kopni. Sledenje je bilo tako otežkočeno. Naslednji dan so obiskali nekaj hiš, kjer so imeli svoje zaupnike. Zvedeli niso nič posebnega. Pri kmetih, ki so imeli svoje v hosti, se niso kazali, da se ne bi izpostavljali brez potrebe. Šele naslednjega dne pod noč jih je Zadlogarjev pripeljal k svoji domačiji. K hiši pa niso hoteli pred itemo, ker so nalezli na sled Vojkove patrolje.

Sestri sta jih sprejeli noro veseli. Starejša se je pognoala v objem bratu, mlajša pa Valjhunu. Tako sta bili presenečeni, da sta pozabili vprašati, kaj jih je prineslo v tako nevarnem času. Tudi to sta prezrli, da so v drugačnih uniformah kot po navadi.

Mlajša, rdečelična, prepirljiva, ki jo je Valjhun pragnil za politika, je prva opazila zvezdo na njegovi kapi in vrisnila.

„Križ božji, pa ja niste pri partizanih?“ Ko pa je opa-

zila zvezdo tudi na drugih kapah, sta bili obe zbegani. Komaj sta ju Valjhun in brat prepričala, za kaj gre.

Mlajša je pocukala Valjhuna za brke in mu zakričala v uho: „Če bi se vi prevrgli k rdečim, bi midve zapahnili vrata.“

Sredi veselega snidenja je v kamri zakašljala mati. „Francek, sin moj...“

Fant je pustil sestro in z tučjo v roki nerodno odkolovratil v temno kamro.

Mati ga je prijela za roke.

„Zakaj si zapustil dom, ko te ni nihče podil in ti hotel kaj slabega? Zbolela sem zavoljo vaju. Zakaj sta šla, zakaj?“

„Mama, morali smo v boj za vero in za boga, za kmetije.“

„To ni boj za vero in za boga in ne za kmetije. Tako se bojim zate. Velika vojska vas je napadla. Videla sem jih. Slišala sem bobnenje. Sanjam samo, da mi izpadajo zobje. To ne pomeni nič dobrega. Pusti bele, ostani doma, pusti jih. Z Nemci so, Francek. Pusti, dokler je čas, pa pojdi rajše h goščarjem.“

„Dajte mu no mir, mati. Saj sam ve, kaj dela,“ se je oglasila starejša, ki je prišla za bratom v kamro. Prijela ga je za roko in ga odvela v kuhinjo.

Pozno v noč je patrolja ostala pri Zadlogarju. Zvedeli so za patroljo, s katero je bilo dekletje dolgimi, na ramena padajočimi lasmi. Valjhun je bil prepričan, da je bila Ana. Bil je ves iz sebe. Tako blizu ji ni bil še nikoli. Če bi zvedel za položaj čete, bi ponoči tvegati.

Spat so šli v gozd. Preveč je bilo nevarno, da bi tvegali morebitni nočni spopad. Lahko bi partizani prišli po hrano. Valjhun se je komaj ubranil mlajši sestri, da ga ni odvela v kamro, kjer sta že nekajkrat prespala.

K drugi sestri pa se je oblasno prilepil pasji dreser. Ves je bil meden in slinast. Pomagal si je z nekaj slovenskimi besedami, ki se jih je naučil od Korošca, s katerim sta skupaj pretepalta ujetnike. Dreserju, ki je še za denar težko prišel do ženske, je bilo najtežje. Najraje bi bil obe zvalil v gozd, kar pa poročnik ni dovolil.

S sestrami so se dogovorili za naslednji dan. Če bodo prišli v hišo partizani, bosta na zgornje okno obesili belo rjuho, ki jo bo videl njihov opazovalec iz skrivališča.

„Tu jih bomo čakali tudi tri dni, če bo treba,“ je odločil Valjhun, ker je računal, da utegne priti s patroljo tudi Ana.

Zadlogarjeva domačija je ležala v ustju kotlinne, na križišču poti, ki so držale k cesti v dolino in proti večjim naseljem pod vencem gozdnatih hribov. Valjhunov načrt ni bil slab, saj je od vseh možnosti vseboval — glede na neumno zanesljivo dekleta — najboljšo možnost.

„Ujeti živega partizana iz določene enote je težavna naloga,“ je razmišljal Valjhun. „Nekako takšna, kakor dobili šivanko iz vreče žita.“

Valjhun je sedel, naslonjen na debelo bukev. Sonce se je že nagibalo k zatonu in čas jim je tekkel neznočno počasi. Zjutraj je dolgo ležala med drevjem rahla meglica in zastirala razgled izvidniku, ki je čepel v vrhu košate smreke in potrpežljivo motril in čakal, kdaj se bo pokazala na zgornjem oknu domačije bela rjuha. Straža v drevju se je menjala vsako uro. Vsakomur se je zdela, da čepi celo večnost na neudobni veji, kjer se je privezal k deblu z vrvoj. To vrv so prinesli s sabo, da bi z njo zvezali ujetnike.

(Nadaljevanje sledi)

za oddih in razvedrilo

ITALO CALVINO

V MESTU RASTEJO GOBE

Veter, ki piha daleč čez mesto, prinaša s seboj nenavadne darove, ki jih opazijo le malokateri, občutljive duše: ljudje s senenim nahodom, na primer, ki izkikhajo iz nosa pelodov prah s tuje zemlje. Nekega dne so se spustili, kdo ve od kod jih je prineslo prazno zrak, trosit na zaplate zemlje nekega drevoreda v mestu, iz njih pa so nastale gobe. Nihče jih ni bil opazil razen težaka Marcovalda, ki je navadno vsako jutro prav na tem mestu stopil v tramvaj.

Marcovaldo ni imel očesa za življenje mesta; lepaki, signalne naprave, izložbe, svetlobne reklame, manifesti, ki so se obračali na študirane glave, vse to ni moglo pritegniti njegovega pogleda, ki je plaval, kot se je zdelo, čez pesek v puščavi. Kar pa mu, nasprotno, nikoli ni ušlo, to je bil list, ki je rumenel na veji, pero, ki je obviselo na strešni opeki. Nobena brencija na konjskem hrbtu, nobena žlebiča, ki ga je bil izdobil bel lesni črv v mizno ploščo, nobene pohojene figove lupine na pločniku ni bilo, ki jih Marcovaldo ne bi bil opazil, o katerih ne bi bil pozvedoval in mu ne bi bili dali povoda za razmišljanje o menjanju letnih časov, o hrepenjenju njegove duše in o njegovem žalostnem obstanku.

Ko je tako nekega jutra čakal na tramvaj, ki naj bi ga pripeljal na njegovo delovno mesto v tovarni, je v bližini postajališča odkril nekaj nenavadnega na kosu nerodovitnih tal, ki obkrožajo drevesa; kot da so se ob znožju nekaterih drevesnih debel na nekaterih mestih naredili izrastki, ki so se tu in tam odprli in dali vzklicati okroglastim podzemnim telescem. Sklonil se je, da bi zategnil jermen na čevlju, in je natančneje pogledal: bile so gobe, pravcate gobe, ki poganjajo tu v osrčju mesta. Marcovaldo je občutil, ko da mu je srvi, bedni svet, ki ga je obdajal, nenadoma odkril skrito bogastvo, kot da more od življenja še kaj pričakovati, kar je šlo prek sprejemanja s pogodbo urejene meзде, socialnega zavarovanja in vsakdanjega kruha. Pri delu je bil še bolj raztresen kot po navadi; preudarjal je, da prav ta čas, ko on tukaj raztovarja zavrtke in zaboje, molčeče, mirne gobe, ki ve le on zanje, rastejo v temi zemlje, zbirajo v sebi podzemelske sokove, puščajo zoreti svoje luknjičavo meso in prodirajo z glavo skozi zemeljsko skorjo.

„Ena noč dežja bo zadostovala,“ si je dejal, „potem jih bo že mogoče vzeti iz zemlje.“

Trepetal je od nestrpnosti, da bo povedal o odkritju ženi in otrokom.

„Povedal vam bom nekaj,“ je naznanil pri borni večerji. „Se preden bo teden naokoli, bomo imeli gobe. In kakšne! Čudili se boste.“ Najmlajšim otrokom, ki niso vedeli, kaj je goba, je z ganjenostjo v glasu razlagal lepoto različnih vrst, delikatnost njihovega okusa in kako jih je treba pripravljati; s tem se mu je posrečilo zaplesti v pogovor celo ženo, ki je bila do tega trenutka bolj nejeverna in ravnodušna.

„Kje pa so te gobe?“ so vprašali otroci. „Povej vendar, kje rastejo?“ Ob tem vprašanju se je v Marcovaldovem navdušenju zganelo nezapajanje: „Ce jim povem za mesto, si je mislil, bodo z drugimi otroki šli iskati gobe, v vsej četrti bodo govorili o tem, in gobe bodo končale v loncih drugih.“ Tako ga je odkritje, ki je še hip poprej napolnjevalo njegovo srce z vse obsegajočo ljubeznijo, pahnilo v divjo posestno lakomnost in ljubosumen strah.

„Kraj z gobami poznam jaz, in to je dovolj,“ je rekel otrokom, „gorje vam, če vam bo o tem ušla le ena beseda!“

Drugo jutro se je ves v skrbeh bližal tramvajskemu postajališču. Sklonil se je nad nasadom in z olajšanjem videl, da so gobe nekoliko zrasle; ne prav veliko, tičale so skoraj še čisto v zemlji. V tem položaju

je opazil, da stoji nekdo za njegovim hrbtom. Sunkovito je skočil na noge in se delal, kot da se ni prav nič zgodilo. Bil je cestni pometlač, ki se je naslanjal na metlo in ga opazoval.

Cestni pometlač, v čigar okrožje so sodile te gobe, je bil mlad dolgin z naočniki. Ime mu je bilo Amadigi in je bil Marcovaldu, ki sam ni prav vedel, zakaj, že dolgo zelo zoprno. Morda so ga jezili naočniki, ki so preiskovali asfalt, da bi odstranili tudi najmanjši ostanek narave.

To soboto je Marcovaldo svoj prosti čas porabil tako, da je obšel vrsto dreves v drevoredu, pri čemer

Domislice

- Človek, ki naredi napako, ne da bi jo popravil, zagreši novo napako.
- Teorija naskakuje, praksa potrjuje.
- Vloga iskrenega človeka je zelo težka vloga.
- Spomenik nekaterim ni potreben, drugi ga ne zaslužijo.
- Iskati pot do ljubezni z razumom, je prav tako nesmiselno, kot če bi iskali sonce s svetilko.
- Ženske si včasih domislijo, da so se zaljubile v moškega, v resnici pa samo črtijo njegovo ženo.
- Bolj je nevarno, če enkrat zgrešiš, kot če stokrat zadeniš.
- V gore je daleč, čeprav se blizu vidijo.
- Ljubezen je močan ogenj; vse vode ga ne pogase, niti kri ne.
- Vsaka operacija pusti sledove.
- Če se ustavi nihalo ura še ni pokvarjena.
- Ljubezen je najbolj klepetava strast.
- Lagati je najnapornejša stvar na svetu.
- Močni lahko tudi tiho govorijo.

je z enim očesom opazoval cestnega pometlača, z drugim pa gobe, in je preračunal, koliko časa bodo porabile, da bodo dozorele.

Ponoči je deževalo; in kakor se kmetje po mesecih suše pri šumenju prvih dežnih kapelj zbudijo in od veselja poskakujejo, tako se je Marcovaldo, edini v mestu, nenadoma usedel v postelji in sklical družino: „Dež! Dež!“ In vsrkaval je vlnj po premočenem prahu in sveži plesnobi, ki je od zunaj prodiral v sobo.

Ko se je svitalo jutro, nedeljsko jutro, je stekel z otroki in s prevadno izposojeno košaro na postajališče. Tu so bile gobe, pokonci na svojih nožicah, z glavami, ki so molele visoko iz vode, ki je razmakala tla. Hura! In družina se je spravila nad spravljanje letine.

„Očka, poglej no tega gospoda, koliko jih je našel!“ je rekel Michelino. Oče je dvignil glavo in zagledal Amadigija, ki je stal tik ob njih in prav tako držal košaro pod roko: košaro, ki je bila polna gob.

„Aha, tudi vi jih nabirate?“ je vprašal cestni pometlač. „Potem jih je mogoče jesti? Tudi jaz sem jih nekaj vzela, ne vem pa, če naj jim zaupam... Tam dalje na korzu so zrastle še večje... No, dobro, sedaj ko vem, kaj je s to zadevo, bom povedal svojim ljudem. Ti so že tu in razpravljajo, ali naj ali ne.“ Z dolgimi koraki je odšel. Marcovaldo je obstal brez besed: še večje gobe, in on jih ni bil opazil; nepričakovan pridelek, ki so mu ga kar tako vzeli izpred nosa! Jeza in bes sta ga skoraj ohromila, a le za hip, potem ga je — kot se to včasih dogaja — nenaden slap njegove osebne strasti potegnil v vrtinec vsestranske širokopteznosti: „Hej, poslušajte vsi! Ali hočete drevi cvreti gobe v ponvi?“ Tako je zaklical ljudem, ki so stali na postajališču in čakali. „Na korzu so zrastle gobe iz tal! Pridite z menoj! Za vse jih bo dovolj...“ Prilepil se je Amadigiju na pete s četo ljudi za seboj, ki so nosili dežnike, kajti vreme je bilo vlažno in nezanesljivo.

Vsi so še našli gobe, in ker niso imeli s seboj košar, so stresli svojo najdbo v obrnjene dežnike. Nekdo je izjavil: „Pravzaprav bi bilo lepo, ko bi jih jedli skupaj.“ Namesto tega je šel vsakdo s svojimi gobami domov.

A kmalu so se spet videli, še isti večer, v isti dvorani bolnišnice, po izpiranju želodca, ki jim je rešilo življenje. Zastrupljenje ni bilo preveč napredovalo, ker je pri nabitranju gob vsakdo dobil le majhen delež.

Marcovaldo in Amadigi sta ležala drug poleg drugega, in kadar sta se pogledala, sta se zarežala.

Smeh stoletij

Znani državnik in vodja liberalne stranke Lloyd George je v parlamentu rohnel proti konservativcem. Neka dama se je ujezila in mu rekla:

„Če bi bila jaz vaša žena, bi vam nasula strupa v kavo.“

„In če bi bil jaz vaš mož, bi kavo popil,“ se je odrezal Lloyd George.

OOO

Mlad začelnik je poslal Maughamu rokopis svojega prvega romana. Ko ga je pisatelj prebral, je mladenič vprašal:

„Ali morda nisem imel prav, da sem v svoj roman dal toliko ognja!“

„Nasprotno bi bili morali storiti,“ je rekel Maugham, „roman bi morali dati v ogenj!“

OOO

Pripovedujejo, da je dobil na začetku prve svetovne vojne komandir angleške enote v srednji Afriki tole brzojavko:

„Vojna napovedana. Zaprite vse državljane sovražnih dežel na vašem področju!“

Še istega dne pride v London obvestilo:

„Zaprli sem osem Nemcev, dva Belgijca, dva Francoza, štiri Italijane, enega Avstrijca in enega Američana. Sporočite, prosim, proti komu se vojskujemo!“

JO HANS RÖSSLER

Whisky

Tega človeka ne potrebujemo v hiši! — je besnela Kitty.

— Naš sosed je!

— Naj bo stokrat naš sosed!

— Kmalu bova ostala osamljena, Kitty, če boš ljudem štela požirke, ki jih popijejo!

— To niso več požirki niti čaše, ampak steklenice! — je rekla Kitty razburjeno. — Ta tvoj prijatelj samo pride, sede tako, da je obrnjen k omarici z whiskyjem, in ne presostane nam drugega, kot da mu ponudimo pijačo!

— To je zakon gostoljubnosti.

— To je zakon izkoriščanja! Takšna steklenica whiskyja ni poceni, in če ga pustiš samega s steklenico, je on kmalu poln, steklenica pa prazna. Saj veš, da pije čisto pijačo, ne da bi zraven kaj zaužil, ko pa izprazni steklenico, jo dvigne, se zamaže z glavo in vpraša: „Koliko stane pri vas gostoljubnosti? Pišete pri vas to besedo

z veliko začelnico?“ Ne, Johannes, ne gre nam ravno tako sijajno, in tega človeka ne želim več videti v hiši.

Verjetno ste že uganili, da gre za mojega prijatelja Martina. Zame je že mnogo storil, dobavljal mi je zanimive filme, pisal o meni v časnikih. Priznam, da rad pije, toda človek se ne more razjeziti nanj niti tedaj, kadar ga mora pijanega poriniti iz hiše.

Tedaj je dobila Kitty genialno idejo:

— Veš kaj, skrila bova steklenico z whiskyjem in mu rekla, da ti je zdravnik najstrožje prepovedal pijačo in da zato nimamo več whiskyja pri hiši.

— Ampak zdravnik mi sploh ni prepovedal pitja!

— To bo izgovor pred njim, da ohraniiva steklenico polno!

Nisem bil prepričan, ali je Kittyjin nasvet dober. Včasih se je to kar je predlagala, tudi neumno končalo.

Obvladal me je neprijeten občutek, ko je zvečer prišel Martin.

— Halo, prijatelj! — je vzkliknil. — Kako ti gre, Johannes? Kitty, kako gleda na svet?

— Ne ravno najprijetnejše! — je odgovorila Kitty. — Johannesovo srce ni v redu in zdravnik mu je prepovedal whisky. Niti kapljice ne sme popiti.

— Je res, Johannes?

— Res, — sem odgovoril mračno.

— Preneumno! — je vzkliknil Martin jezno. — Doslej sem popil pri vama že toliko whiskyja, da mi je že kar neprijetno, pa sem danes prinesel v oddolžitev osem steklenic najboljšega! Ampak če ga Johannes ne sme piti... —

Pogledal sem Kitty, ki se je pred mojim pogledom zvijala kot črv.

— Lahko bi steklenice tudi shranila za pozneje, — je dejala polglasno.

— Ne želim Johannesu zapeljati v skušnjavo. Dober whisky pri hiši je vražja skušnjava.

Odprl je torbo in nama pokazal celo baterijo steklenic. Nato je torbo zaprl in odšel.

Od tedaj sem mu že večkrat rekel, da zopet smem piti whisky. Martin zopet hodi k nam in pije našega. To je kazen za najino skopušvo... —

F. Čaščin

POLJUB PO DIREKTIVI

Prišla je pomlad. Vsak dan vse bolj zelenijo drevo-redi v starem parku. Cvetje se steguje proti mlačnemu soncu ter se razcveta. Zvečer pridejo na sprehod tudi zaljubljeni. Te boste takoj spoznali, ker so zamišljeni in molčeči ter iščejo osamljene klopi pod košatimi drevesi. Vodja rajonskega oddelka za kulturo, Ana Ivanovna Kukuškina je opazila, da se nekateri celo poljubljajo.

— Pričeti moramo odločno borbo proti takim malomeščanskim maniram — je izjavila odločno.

Sekretar rajonskega partijskega komiteja je ljubil šale. Poskušal je Kukuškinovo ter dejal:

— Proti temu ni zdravila.

Kukuškinova pa se ni hotela šaliti.

— Našli ga bomo — je resno prepričevala ter se lotila dela.

Kmalu se je poleg vsake klopi šopiril napis:

„Državljeni, zapomnite si! Gripa je nalezljiva bolezen. Prenaša se z rokovanjem in poljubi...“

Mladi državljani so bili prav tako opozorjeni, da se „angina, tuberkuloza, rak ter še mnoge nevarnejše bolezni širijo ravno s poljubi.“

Vzdolž drevoreda, poleg desk z napisi „Ne hodi po travi“, „Ne trgaj rož“, so se pojavile objave, ki so strogo opozarjale: „Za poljub se plača kazen.“

Ana Ivanovna je bila nad vse začudena, kljub takim ukrepom so se ljudje še naprej poljubljali.

— Treba je nastopiti odločneje — jo je posvaril stari znanec in človek z ostrim jezikom, instruktor Pavel Ivanovič Zadovkin. — Opazil sem, spoštovana Ana Ivanovna, da se poljubljajo v vseh filmih. Me razumeš, kakšen zgled je to za mladino? Ne vem, kako vi menite o tem, toda jaz bi temu dejal demoralizacija — je dejal, gledal skozi okno ter si grizel ustnice, da bi tako skrnil smeh.

— Zakaj si molčal prej? — je vzkliknila Kukuškina. — No, pa naj čakam pomoči od vas. Vse moram sama sprevediti. Takoj bom dala direktivo kinooperaterjem.

Še isti večer so v rajonskem domu kulture, dva dni pozneje pa tudi v vaških kinodvoranah, začeli z dlanmi pokrivati objektiv kinoprojektorja, ko je prizor pripeljal do poljuba. Poljubljanje je bilo prav tako prepovedano v vseh dramah, ki so jih amaterske skupine pripravljale za praznike in rajonski festival. In vendar je Kukuškina zvečer, ko se je vračala skozi park, na vsakem koraku videla, knako so se parčki poljubljali.

Kaj vse to pomeni? — si je razbijala glavo. — Zdi se mi, da smo storili vse, da bi odpravili te nesramnosti... —

Nekega večera, ko je šla mimo neke hiše, je spet opazila parček, ki je stal v senci. Mlada človeka sta se poljubljala. Ana Ivanovna ni mogla prenesti tega kršenja morale. Kakšna nesramnost!, se je razburila. — V tej hiši živi vendar sekretar rajonskega komiteja. Še tega ne bo videl.

— Tovariši... — je začela strogo in pristopila k paru, ki se je poljubljala.

— Ana Ivanovna? — se je zaljubljeni obrnil k njej, ona pa je v njem spoznala sekretarja rajonskega komiteja. — Tudi vi torej ne morete spat? Za vse to je kriv ta čarovnik — pomlad... —

Kukuškina se je prišla za srce in pobitela domov. — Seveda, on je neporočen, toda sekretar je! Ali pa morda obstaja v tem smislu kakšna direktiva? —

To noč Ana Ivanovna ni mogla zaspati. In kakor nalašč je lunin sij skozi odprto okno zalival sobo ter prinašal opojni vonj španskega bezga... —

54. GIRO D'ITALIA

Pretekli četrtek se je v Milanu končala ena najtežjih kolesarskih dirk sveta, takoimenovana „Giro d'Italia“.

V predzadnji 20. etapi je prišlo do ne-ljubega dogodka, ko so odgovorni očitali italijanskemu kolesarju Lievoreju uživanje prepovedanih sredstev in mu odtegnili čas 10 minut ter ga kaznovali s 150.000 lirami.

Prvič v zgodovini tega tradicionalnega kolesarskega tekmovanja po Italiji, ki je bilo letos že 54. po vrsti, je vodila njegova pot tudi po Avstriji in Jugoslaviji.

NOGOMET V JUGOSLAVIJI

Po 32. kolu I. jugoslovanske zvezne nogometne lige je prvenstvo praktično že odločeno. Dve koli pred koncem prvenstva vodi moštvo Hajduka iz Sпита, ki slavi letos svoj 60-letni obstoj.

MARKO ZMGAL V LE MANSU

Ko se je lanskega leta septembra smrtno ponesrečil avstrijski dirkaški idol Jochen Rindt, je izgledalo, da je Avstrija z njim propadla na svetovnih dirkališčih.

Drugo mesto te najtežje preizkušnje je zasedla posadka Dick Attwood/Herbert Müller, ki je vozila pravtako avtomobil znamke Porsche.

KOLESARSKÉ DIRKE PO AVSTRIJI

Preteklo soboto se je končala kolesarska dirka okrog Avstrije z velikim zmago-slavjem domačinov. V polju 56 tekmovalcev so zasedli Avstrijci prva tri mesta.

V uvrstitvi gorskih ocen je zasedel prvo mesto Mitteregger pred Streinmayrom in Denkom.

Zadnjo nedeljo se je v Celovcu začel „Teden srečanja“, ki ga je otvoril župan Hans Ausserwinkler v Domu glasbe, kjer je bil istega dne tudi 1. simpozijски koncert.

Drugi dan je bilo najprej na sporedu predavanje prof. dr. Williija Reicha o „glasbi in družbi danes“, potem je sledil referat Hansjörga Paulija „Od ideje k realizaciji: izrazila današnjega skladatelja“.

Simpozij „Bodočnost glasbe“ je bil v torek zaključen s predavanjem prof. Winckla „Od skladatelja k poslušalcu: problemi akustične komunikacije“.

Kot zaključek letošnjega „Teda srečanja“ bo spet tradicionalni folklorni festival, ki obsega dve prireditvi v Domu glasbe: danes večer narodne pesmi treh sosednih dežel Koroške, Slovenije in Furlanije-Julijske krajine, jutri pa nastop plesnih skupin.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila: 5.00 - 6.30 - 8.00 - 10.00 - 13.00 17.00 - 19.00 - 20.00 - 22.00 - 23.00 - 24.00.

Dnevne oddaje: (razen ob sobotah, nedeljah in praznikih): 5.05 Ljudske viže - 5.30 Kmetijska oddaja - 5.33 Ljudske viže - 5.40 Jutrnanja opažanja - 5.43 Pisane jutranje melodije - 6.00 Jutrnanja gimnastika - 6.35 Glasba in dobri nasveti - 6.45 Deželni razgled - 7.00 Glasbeni mozaik - 7.45 Lokalna poročila - 8.05 Godba na pihala - 8.15 Oddaja za ženo - 9.00 Za prijatelje stare glasbe - 10.05 Operetni koncert - 11.25 Oddaja za podeželje - 11.45 Za avtomobiliste - 13.05 Deželni razgledi - 13.30 Glasba po kosilu - 13.45 Slovenska oddaja - 15.30 Še vedno priljubljeno - 16.15 Ženska oddaja - 18.10 Odmev časa - 18.40 Šport - 18.45 Note in beležke - 18.55 Lahko noč otrokom - 19.05 Pregled sporeda - 19.05 Zabeležite si - 19.35 Melodija in ritem - 20.05 Deželna poročila - 22.10 Šport iz vsega sveta.

Sobota, 19. 6.: 5.05 Ljudske viže - 7.55 Naš hišni vrt - 10.00 Šolska oddaja - 11.00 Naša lepa domovina - 13.50 Za zbiralce znamk - 14.00 Zabavni koncert - 15.30 Voščila - 18.00 Mala solistična parada - 18.40 Umetnostna in kulturna kritika - 19.40 Melodija in ritem - 20.10 Šport v orehovi lupini - 22.22 Plesna glasba po naročilu.

Nedelja, 20. 6.: 6.10 Poljska glasba na orgle - 7.35 Ljudska glasba - 8.05 Zvenel jutranji pozdrav - 8.15 Kaj je novega - 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo - 10.30 Radijska pripovedka - 11.00 Dopoldanski koncert - 13.45 Iz domovine - 14.30 Voščila - 16.00 Za otroke: Ljubi Avguštin - 16.30 Dunajska glasba - 17.05 Plesna glasba - 18.00 Majhen večerni koncert - 18.30 Pogovor o umetnosti - 18.45 Zborovska petje - 19.00 Nedeljski šport - 19.30 Govori deželni glavar Sima - 19.40 Deželni razgledi - 20.10 Avstrijska rallye - 21.15 Zveneca Avstrija.

Ponedeljek, 21. 6.: 5.05 Godba na pihala - 9.00 Štajersko petje in igranje - 10.00 Parada orkestrrov - 11.00 Ljudska glasba - 14.30 Knjižni kotiček - 14.45 Koroško pesništvo - 15.00 Komorna glasba - 16.15 Zenski problemi v drugih deželah - 16.30 Otroci o poletju - 18.00 Oddaja kmetijske zbornice - 19.15 In ljudje so tako prijetni - 20.10 Avstrijske radijske igre po letu 1945 - 21.15 Ljudska glasba.

Torek, 22. 6.: 5.05 Godba na pihala - 9.00 Venček melodij - 9.30 Dežela ob Dravi - 10.00 Glasbeno cvetje - 11.00 Ljudska glasba iz štajerske - 14.30 Mladinska oddaja - 14.45 Pogovor o znanstvenih knjigah - 15.00 Ljudska glasba - 16.15 Zenski problemi v drugih deželah - 16.30 Otroška oddaja - 18.00 Oddaja sindikalne zveze - 19.15 In kaj pravijo vi? - 20.10 Orkestrski koncert.

Sreda, 23. 6.: 5.05 Godba na pihala - 9.00 Venček melodij - 9.30 Vesele note - 11.00 Mednarodne korale: Anglija - 14.30 Ljudska glasba iz Koroške, Slovenije in Furlanije-Julijske krajine - 15.00 Ura pesmi - 16.15 Zenski problemi v drugih deželah - 16.30 Operetni koncert - 17.10 V dunajski kavarni - 18.00 Oddaja industrije - 19.15 Jezik domovine - 20.10 Domovina Avstrija - 21.00 Za prijatelja planin - 21.15 Zveneci filmski obzornik.

Četrtek, 24. 6.: 5.05 Godba na pihala - 9.00 Pisan venček melodij - 9.30 Vesele note - 10.00 Večkrat zaigrano in priljubljeno - 11.00 Ljudske viže - 14.45 Zabeleženo na koroških cestah - 16.15 Zenski problemi v drugih deželah - 16.30 Pravljice iz vsega sveta: švedska - 17.10 Mednarodni kopališki koncert - 17.50 Pogodbe in pravne zadeve - 18.00 Oddaja obrtnega gospodarstva - 19.15 Na obisku pri koroških zbiorih - 20.10 Strukturne spremembe v kmetijstvu - 21.00 Odprava v Ande - 21.15 Iz domačega glasbenega življenja.

Petek, 25. 6.: 5.05 Godba na pihala - 9.00 Ljudske viže - 10.00 Igramo Franza Zelweckerja - 11.00 Ljudska glasba iz štajerske - 14.30 Vaš konjiček - 14.45 Koroški avtorji: Helmut Scharf - 15.00 Zborovska glasba zgodnjega baroka - 16.15 Žena v kmetijstvu - 16.45 Mladina pojje - 17.10 Glasba za konec tedna - 18.00 Oddaja delavske zbornice - 19.15 Veselo in zabavno - 20.10 Zveneca alpska dežela - 21.10 Ljudstvo in domovina - 22.20 Reportaža s področja Alpe-Jadran.

Slovenske oddaje

Sobota, 19. 6.: Od pesmi do pesmi, od srca do srca. Nedelja, 20. 6.: 7.00 Duhovni nagovor - S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. Ponedeljek, 21. 6.: 13.45 Informacije - Za našo vas. Torek, 22. 6.: 13.45 Informacije - Športni mozaik - Od popevke do popevke. Sreda, 23. 6.: 13.45 Informacije - Za naše mlade poslušalce - Ura pesmi. Četrtek, 24. 6.: 13.45 Informacije - Po sledih starih šeg in navad - Godba na pihala. Petek, 25. 6.: 13.45 Informacije - Slovenske narodne in ponarodele.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30 - 5.00 - 7.00 - 8.00 - 9.00 - 11.00 - 12.00 - 13.00 - 14.00 - 17.00 - 18.00 - 22.00 - 23.00 - 24.00.

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 4.30 Dobra jutro - 5.30 Danes za vas - 6.45 Informa-

tivna oddaja - 6.00 Jutrnanja kronika - 6.30 Informativna oddaja - 7.25 Pregled sporeda - 7.45 Informativna oddaja - 10.00 Danes popoldne - 10.15 Pri vas doma - 11.00 Turistični napotki za tuje goste - 12.00 Na današnji dan - 12.30 Kmetijski nasveti - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Priporočajo vam - 15.00 Dogodki in odmevi - 16.00 Vsak dan za vas - 18.00 Aktualnost doma in v svetu - 19.00 Lahko noč otroci - 19.10 Obvestila - 19.30 Radijski dnevnik - 23.05 Literarni nokturmo.

Sobota, 19. 6.: 6.50 Beseda na današnji dan - 8.10 Glasbeno matineja - 9.05 Pionirski tednik - 9.35 Pihalni orkester RTV Ljubljana - 12.10 Iz opere „Zaljubljen v tri oranže“ - 12.40 Igra kvintet Avsenik - 14.10 V tričetrtinskem taktu z velikimi orkestri - 14.30 Poje basist Miroslav Cangalovič - 15.40 Pesmi in plesni jugoslovanskih narodov - 16.40 Dobimo se ob isti uri - 17.10 Gremo v kino - 17.50 Kitara v ritmu - 18.15 Dubravka Tomšič-Srebotnjak igra Griega - 18.45 S knjižnega trga - 19.15 Z ansambliom štirje kovači - 20.30 Radijska igra - 22.20 Oddaja za naše izseljence - 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

Nedelja, 20. 6.: 6.50 Danes za vas - 7.30 Za kmetijske proizvajalce - 8.05 Veseli tobogan - 9.05 Koncert iz naših krajev - 10.05 Še pomnite, tovaršji - 10.25 Pesmi borbe in dela - 10.45 Voščila - 13.30 Nedeljska reportaža - 13.50 Z domačimi ansambli - 14.05 Slovenske narodne pesmi - 14.30 Humoreska tedna - 14.50 Klavir in ritmu - 15.05 Rapa Šuklje-Marjan Vadopivec-Majmir Sepe: „Orfej brez Evidike“ - 16.00 Radijska igra - 17.05 Nedeljsko športno popoldne - 19.15 Glasbene razglednice - 20.00 Zabavno glasbeno oddaja - 22.20 Plesna glasba - 23.05 Istrske ljudske pesmi - 23.15 Jazz za vse.

Ponedeljek, 21. 6.: 6.50 Rekreacija - 8.10 Glasbeno matineja - 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb - 9.20 Pesmi za najmlajše - 9.30 Priljubljene slovenske popevke - 12.10 Emil Adamič: Tatarska suita - 12.40 Vedri zvoki - 14.10 Lepe melodije - 14.35 Voščila - 15.40 Poje zbor „Slavček“ iz Trbovelj - 17.10 Ponedeljkovo glasbeno popoldne - 18.35 Orgle v ritmu - 18.45 Kulturni vodnik - 19.15 Z ansambliom Vilija Petriča - 20.00 Iz Gluckove opere „Alkasta“ - 20.50 Lahka glasba od včeraj in danes - 22.15 Za ljubitelje jazz - 23.15 S popevkami po svetu.

Torek, 22. 6.: 6.50 Beseda na današnji dan - 8.10

TELEVIZIJA

AVSTRIJA I

Sobota, 19. 6.: 14.00 Svetovno prvenstvo kanuistov - 15.15 Za otroke - 15.35 Ošabna žarnica - 16.05 Harja, deček iz železne dobe - 16.30 Za družino: Mozaik napredka - 17.00 Seniorski klub - 18.00 Tedniški obzornik - 18.20 Otrokom za lahko noč - 18.25 Kultura aktualno - 18.50 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads - 19.16 Pregled sporeda - 19.30 Čas v sliki - 20.06 Šport - 20.15 Želi si kaj - 21.45 Šport - 22.15 Čas v sliki - 22.30 Dobro potovanje - 22.35 Stolp smrti, kriminalni film.

Nedelja, 20. 6.: 12.00 Svetovno prvenstvo kanuistov - 13.15 Evropsko prvenstvo v boks - 14.30 Avtomobilske dirke - 16.20 Flipper - 16.40 Kontakt - 17.10 Za zbiralce znamk - 17.35 Oknar - 18.10 Otrokom za lahko noč - 18.15 Cirkuški direktor Johnny Slate - 19.00 Čas v sliki in vprašanje tedna - 19.30 Šport - 20.15 Mlada ljubezen v Rimu, družbenokritičen film - 21.40 Dunajski filharmoniki na vdžji in koncertu - 22.35 Čas v sliki - 22.50 Iz moje knjižnice.

Ponedeljek, 21. 6.: 18.00 Znanje aktualno - 18.20 Otrokom za lahko noč - 18.25 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske - 18.50 Silents please - 19.16 Pregled sporeda - 19.30 Čas v sliki - 20.06 Šport - 20.15 Omer paša - 21.25 Poštni predal 7000 - 21.40 Prometna vzgoja - 22.40 Čas v sliki.

Torek, 22. 6.: 18.00 Angleščina - 18.20 Otrokom za lahko noč - 18.25 Kultura aktualno - 18.50 Zahodna od Santa Fe - 19.16 Pregled sporeda - 19.30 Čas v sliki - 20.06 Šport - 20.15 Zgodbe z Dunaja - 21.00 Gledališče in diskusija - 23.05 Čas v sliki.

Sreda, 23. 6.: 10.00 Kaj morem postati - 10.30 Avstrija - 11.00 Mlada ljubezen v Rimu - 14.00 Svetovno prvenstvo kanuistov - 16.00 Za otroke: Počitniško potovanje - 16.45 Mednarodni mladinski obzornik - 18.00 Francoščina - 18.20 Otrokom za lahko noč - 18.25 Slike iz Avstrije - 18.50 Ena preveč v Tauriezanni - 19.16 Pregled sporeda - 19.30 Čas v sliki - 20.06 Šport - 20.15 Panorama - 21.15 Izgubljeni konec tedna, problemski film - 22.50 Čas v sliki.

Četrtek, 24. 6.: 10.00 Zlato - 10.30 Od kontinenta do kontinenta - 11.00 Francoščina - 11.30 Kalendarij - 12.00 Obisk na razstavi Oskarja Kokoschke - 18.00 Italijansčina - 18.20 Otrokom za lahko noč - 18.25 Športni mozaik - 18.50 Vedno kadar je Jemal pilule - 19.16 Pregled sporeda - 19.30 Čas v sliki - 20.06 Šport - 20.15 Dalli dalli, quiz - 21.30 Svet knjige - 22.30 Čas v sliki.

Glasbeno matineja - 9.05 Počitniško potovanje - 9.20 Počitniško potovanje - 9.40 Počitniški pozdravi - 12.10 Iz Foersterjeve opere „Gorenjski slavček“ - 12.40 Od vasi do vasi - 14.30 Oktet bratov Pirnat - 15.40 Pianist Igor Dekleva - 17.10 Popoldanski simfonični koncert - 18.15 V torku nasvidenje - 18.45 Poje Jožica Svete - 19.15 S pihalnim ansambliom Avsenik - 20.00 Shakespeare: Sen kresne noči, radijska igra - 22.15 Komorna-glasbeni profil Sergeja Prokofjeva - 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe.

Sreda, 23. 6.: 6.50 Rekreacija - 8.10 Opera matineja - 9.05 Kaj vam pripoveduje glasba - 9.40 Narodne pesmi v prireditvi za glas in klavir - 12.10 Pianistka Dubravka Tomšič-Srebotnjakova igra Chopina in Liszta - 12.40 Vedri zvoki - 14.10 Lahka glasba - 14.35 Voščila - 15.40 Staro in novo iz hrvaške glasbene zakladnice - 17.10 Orkestralni odlomki iz popularnih oper - 18.15 Išče mo popevko poletja - 19.15 Glasbene razglednice - 20.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana - 21.10 Melodije in ritmi - 22.15 S festivalov jazz - 23.05 Mala panorama nizozemske lirike - 23.15 Igramo za ples.

AVSTRIJA II

Petek, 25. 6.: 10.30 Slike zveznih dežel: Gradščanska - 11.00 Zgubljeni konec tedna, problemski film - 18.00 Orientacija - 18.20 Otrokom za lahko noč - 18.25 Slike iz Avstrije - 18.41 Oddaja kmetijske zbornice - 18.50 Cesaričin sel - 19.16 Pregled sporeda - 19.30 Čas v sliki - 20.06 Šport - 20.15 Kadar oče s sinom - 21.15 Od štefanove krona do zveznega orla - 22.15 Čas v sliki - 22.30 Vesel konec tedna.

Sobota, 19. 6.: 18.30 Aktualni dogodki - 19.30 Čas v sliki - 20.00 Dobro potovanje - 20.06 Šport - 20.10 Vzgoja - 20.15 Ritus, film - 21.30 Teleprezive. Nedelja, 20. 6.: 18.30 Iz moje knjižnice - 19.00 Čas v sliki in vprašanje tedna - 19.30 Pod drobnoogledom - 20.00 Šah kraljevska igra - 20.15 Italijanska noč - 22.00 Teleprezive.

Ponedeljek, 21. 6.: 18.30 Kaj morem postati - 19.00 Computer - 19.30 Čas v sliki - 20.00 Pregled sporeda - 20.06 Šport - 20.10 Vzgoja - 20.15 Kontra - 21.10 Mednarodni film - 21.40 Petruška - 22.15 Teleprezive.

Torek, 22. 6.: 18.30 Francoščina - 19.00 Pota do glasbe - 19.30 Čas v sliki - 20.00 Pregled sporeda - 20.06 Šport - 20.10 Vzgoja - 20.15 Dan poroke - Prelom - Nespečnost - 21.00 šef - 21.45 Teleprezive.

Sreda, 23. 6.: 18.30 Obisk na razstavi Oskarja Kokoschke - 19.00 Bratje v veselju - 19.30 Čas v sliki - 20.00 Pregled sporeda - 20.06 Šport - 20.10 Vzgoja - 20.15 Jana, film - 21.50 Teleprezive.

Četrtek, 24. 6.: 18.30 Gvajana - 19.00 Kontakt - 19.30 Čas v sliki - 20.00 Pregled sporeda - 20.06 Šport - 20.10 Vzgoja - 20.15 Jana, film - 21.50 Teleprezive. Petek, 25. 6.: 18.30 Slike zveznih dežel: Gradščanska - 19.00 Stikalni načrt duha - 19.30 Čas v sliki - 20.00 Vesel konec tedna - 20.06 Šport - 20.10 Vzgoja - 20.15 Obsedeti - na in?, diskusija - 21.15 Ponoitev želja.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 85-6-24 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z a. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Naše zahteve niso romantične marveč realne

Ko je pred 25 leti pričel izhajati „Slovenski vestnik“, je bil minil najtežji čas v zgodovini koroških Slovencev. To je bil čas vstic, zaporov, izseljeništa, ropa slovenske imovine, prepoved slovenske govornice...

Ce je morda prej še kdo veroval v romantično narodnostnega vprašanja in morda sanjal o kralju Matjažu, leta nacistične stranke so nas poučile, da gre pri narodnostnem boju za bistvena, življenjska vprašanja narodnostne skupnosti, ki se jih z romantičnimi idejami in gesli ne da rešiti. Zato je bil Slovenski vestnik od vsega pričetka glasnik povsem realnih pogledov na vsebino narodnostnega vprašanja in zagovornik odločne borbe za vsestransko enakopravnost našega ljudstva. Kdor prelista tisoče strani in pregleda številne članke o tem vprašanju v našem jubilejnim glasilu, bo našel potrjeno predvsem to novo plat v koroškem slovenskem tisku zadnjih petdeset let.

Toda list je le odraz mišljenja in gledanja tistih, ki ga izdajajo. In to je bila od vsega pričetka napredna skupina koroških Slovencev, ki ima svoj izvor in svojo tradicijo v narodno-osvobodilni borbi. Le-ta se je prvič v zgodovini ravnala nedvoumno po spoznanju, da je narodno vprašanje v bistvu socialno vprašanje in da ni narodne enakopravnosti brez socialne enakopravnosti.

V tem pa je in mora biti tudi bistvo nacionalnega programa slehernega naroda in vsake narodnostne skupnosti. To spoznanje je brez dvoma eno od najbolj važnih pridobitev naše narodno-osvobodilne borbe in mora biti prisotno v vseh naših prizadevanjih za doseg pravic, ki nam gredo.

Vsakdanja neposredna borba za te pravice, ki so nam zajamčene v členu 7 Državne pogodbe in ki se zdijo le jezikovno-kulturne, na zunaj daje morda videz zgolj jezikovne borbe brez realne osnove. Ob pravilnem spoznanju, da morata biti poglavitni cilj in smoter političnega in gospodarskega hofenja vsakega naroda, da ustvari čim ugodnejše pogoje za narodovo kulturno življenje, pa je jezikovno vprašanje zelo pomembno, izrazito politično vprašanje in so v zablodi tisti, ki sicer priznavajo slovensko kot jezik tudi slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, a jo hočejo priznati in ohraniti le v idealnih, brezračnih in zato zadušnih višavah, kjer ni politike in ne gospodarstva.

Zato so v usodni zmoti vsi, ki smatrajo naše zahteve v „Spomenici koroških Slovencev“ ali tudi v najnovejši, vladi posredovani vlogi kot „romantične“.

Koroški Slovenci hočemo ostati živo ljudstvo, živa narodnostna skupnost v prostoru in družbi, v kateri živimo, in ne le folklorna skupina v muzealnem rezervatu ali celo rezervatih, kakor si to nekateri predstavljajo. Kdor misli, da je z dovoljenjem kakega odrskega nastopa, koncerta ali tudi samega petja slovenske narodne pesmi, folklornih nastopov, nekaj besedi slovenščine v šoli

in slovenske pridige poleg nemške v cerkvi in morda še z dodelitvijo nekaj šilingov subvencije narodnostno vprašanje na Koroškem v bistvu rešeno, je ali neresen fantazist ali pa zloben politikant, ki ne razume resnosti in resničnosti nacionalne problematike.

Preveč imamo trpkih izkušenj v zgodovini in preveč surov je današnji čas, da bi se mogli danes vdajati nekemu misticizmu in neki romantiki; preveč je nagradenih razočaranj v zgodovini in preveč je v naši narodnostni skupnosti konkretnih kulturnih in socialnih potreb, ki odločno zahtevajo rešitve, da bi se dali zavesti od številnih obljub in lepih fraz in ne bi se otresli sanj in romantičnih zablod ter pogledali resnici v obraz z jasno mislijo in z vztrajnim delom.

Koroški Slovenci smo v minulem četrstoletju po drugi svetovni vojni dokazali svojo zrelost in svojo privrženost politiki mirnega sožitja s svojim vključevanjem v življenje in nihanje družbe, ki nas obdaja, in zlasti z vztrajno podporo tistih sil, ki uživajo zaupanje ogromne večine avstrijskega delovnega ljudstva.

Načemo trditi, da pri tej politiki nismo dosegli nekaj določenih uspehov in konkretnih rezultatov. Po drugi strani pa je prav tako res, da v bistvenih, življenjskih vprašanjih še vedno čakamo na rešitev. Zato je razumljivo, da smo močno zaskrbljeni za nadaljnji razvoj naše narodnostne skupnosti. 25 let po zlomu nacizma in 15 let po podpisu Državne pogodbe je čakanja in potrpežljivosti dovolj, če nečemo reševanja življenjskih vprašanj prepustiti enostavno razvoju časa, ki nikakor ne dela za nas.

Nasprotno! In vse kaže, da prav zaradi tega obstoja mnenje, da vprašanje ni treba reševati, češ saj jih bo itak čas sam rešil. To poluradno stališče morda najbolj jasno označuje današnja situacija.

S svojim počasnim reševanjem ali boljše rečeno z nereševanjem so dosegli stanje, ki baje ne zahteva več rešitve, ker baje ni več odprtih problemov.

Saj tako je treba razumeti interpretacije in iznašanja, da je le še nekaj malenkostnih vprašanj odprtih, vse ostale zahteve narodnostne skupnosti pa so „romantične“. Romantične in fantastične so po istem mnenju tudi ugotovitve avstrijskih manjšinskih teoretikov in pravnikov, ki poudarjajo, da Avstrija še zdaleka ni izpolnila obveznosti, ki jih je prevzela v Državni pogodbi.

Baž v tej miselnosti pa je romantika, to je nerealno gledanje, ki prezre, da se nobena narodnostna skupnost ne more sprijazniti z dejstvom neupoštevanja njenih življenjskih interesov in njenega obstoja sploh!

Narodnostna zaščita terja nasprotno pravico krivice zapostavljanja in nasilnega raznarodovanja dolgih desetletij in zahteva preprečitev nadaljnega narodnega pritiska.

Konfrontacija s takim pojmovanjem narodnostne zaščite pa razgali vse dosedanje govoričenje o „strpnosti“ in „odprtosti“ kot neresnične, puhle fraze. In vendar brez take

konfrontacije ne bo mogoče najti skupne znosne rešitve! Avstrijska manjšina v Južnem Tirolu nam je nudila za to najboljši zgled.

Koroški Slovenci smo na zadnjem kontaktnem razgovoru na Dunaju ponovno iznesli željo po ustanovitvi komisije pristojnih vladnih forumov in prizadete manjšine, ki naj bi ob konfrontaciji z zgodovinskimi krivicami in današnjim stanjem iskala znosno rešitev za zagotovitev obstoja in razvoja naše koroške slovenske narodnostne skupnosti. V naknadni vlogi smo konkretno opozorili tudi na vsa še odprta vprašanja. Nihče nam torej ne more odrekati naše pripravljenosti za sporazumno reševanje.

Ne morejo pa za tako reševanje biti osnova rezultati ljudskega štetja, ki že po svoji zasnovi in obliki in tudi zaradi desetletja trajajoče raznarodovalne politike, še posebej pa zaradi poskusa nasilne likvidacije našega ljudstva v času nacizma in končno zaradi nerazumevanja življenjskih vprašanj naše narodnostne skupnosti v zadnjem četrstoletju ne more prikazati resničnega stanja in torej ne more imeti nobene izpovedne vrednosti.

Niti ne more biti osnova za reševanje ekstremistično gledanje nepopoljšljivih koroških nemških šovinistov, ki imajo v vseh strankah in v oblasteh še povsod svoje močne pozicije in vse do danes uspešno preprečujejo sleherni rešitev.

Osnova za reševanje more biti samo v skupnem iskrenem spoprijemu s problemi, kakršno pot to uspešno ukrenili v Južnem Tirolu, ne nazadnje na pritisk avstrijske vlade. Tembolj je zato čudno, da v našem primeru z odklanjanjem podobne komisije naše podobne oblike reševanja, čeprav dosedanja oblika ne služi koristim manjšine niti ne predstavlja izpolnitve prevzetih obveznosti!

Sodobni čas in sodobna resnično-demokratska manjšinska zaščita zahtevata kompleksno rešitev vseh določenih in korist prizadete narodnostne skupnosti kot celote in terjata prisotnost in upoštevanje manjšinskih teženj pri vseh družbenopolitičnih odločitvah in ukrepih. Videti v manjšinski zaščiti zgolj formalno besedilo in določilo ustave ali mednarodnega sporazuma in ne upoštevati dejstva obstoja manjšine pri vsem kulturnem, političnem in socioekonomskem ukrepanju, kot je n. pr. nameščanje javnih uslužbenecv, združevanje občin in regionalno planiranje sploh, pomeni v bistvu beg od resničnega, realnega reševanja, ki se mora nujno prej ali slej maščevati.

Konfrontacija z dejanskim stanjem in dejanskim dogajanjem pa nas uči, da v avstrijski družbi in državi taka miselnost še ni prodrla in demokracija še zdaleka ni dosegla tiste družbene ravni, ki ne bi delala diskriminacijske razlike med večinskim in manjšinskim narodom; kaj šele da bi pozitivno pospeševala vseskozi zapostavljeno narodnostno skupnost.

Raziskava Socialnoznanstvene študijske družbe na Dunaju o rasnih in nacionalnih predsodkih je nasprotno dokazala, da so v avstrijski družbi še zelo močne averzije proti manjšinam in to pri vseh političnih strukturah in da avstrijska družba še močno teži za tem, da se zapre proti vsemu in odklanja vse, kar ji ni ravno poznano.

Tudi na Koroškem imamo dovolj dokazov za to mentaliteto. Zadostuje, da opozorimo samo na žolčno nerazumljivo reakcijo proti dvojezičnim topografskim napisom in načrtovani naselitvi podružnice „Gorenja“. V Švici, v Južnem Tirolu, v Trstu, v Primorju in v Pomurju brez resentmentov obstojajo dvojezični napisi, na Koroškem pa je ogenj v strehi, če samo slišijo o taki zahtevi.

Razumljivo zato, da se vedno bolj širi mnenje, da v taki družbi mirnim potom ni mogoče rešiti vprašanja enakopravnosti našega ljudstva in da je zato potrebna radikalizacija in preorientacija dosedanje politike sporazumevanja in mirnega sožitja.

Naš list nikdar ni govoril besedo taki miselnosti in je vedno zagovarjal politiko skupnega sporazumnega reševanja. Ne bi radi videli, da nas razvoj razočara prav v času, ko je tako v deželi kot na Dunaju na oblasti socialistična stranka, ki je tako v prvi kot v drugi republiki pokazala še največ razumevanja za naše narodnostne težnje, zaradi česar jo tudi podpira vedno večje število naših ljudi.

Že v najbližji bodočnosti so na vidiku dogodki, ki bodo dali odgovor na vedno bolj perečo dilemo, ali je ta naša politika pravilna ali ne, ali je naša vera upravičena ali pa neupravičena. Zato z velikim zanimanjem spremljamo razvoj in z nestrpnostjo čakamo nadaljnjih ukrepov v zvezi z našim vprašanjem.

Pri vsem tem pa moramo sami resno preučiti vsa področja življenja svojega naroda, da ga docela spoznamo, se ga zavedamo in vidimo, kaj je, kako živi in kako bi moral živeti. Pri drugih narodih številni ljudje dan za dnevom razmišljajo o vseh področjih narodnega življenja, pri nas pa tega do sedaj nismo znali nikoli ali pa veliko premalo. Vse preveč smo bili in smo še vajeni, da so nam drugi ravnali življenje in krojili usodo, pa se nismo privadili razmišljati o svojih problemih s polnim čutom odgovornosti. Nikakor pa se ne da tudi ob dobri volji oblastnikov in izdatni pomoči matičnega naroda reševati problemov, ki jih zadaja narodovo življenje, če niti socialnega obraza svoje narodnostne skupnosti — in to iz socioekonomskega in sociolinguističnega vidika — ne poznamo docela.

Tu je kritika mladine upravičena in jo je treba vzeti na znanje z vso resnostjo in odgovornostjo. Mladina v svojem pretežnem delu gleda jasno ter ostro in bo zato konec konca našla pravo pot in ravnanje, ki ga narekuje naš slovenski narod na Koroškem preteklost in sedanjost.

Četrto stoletje že spremlja Slovenski

1946

16. 8.: Amalija Oraže-Tatjana je postala žrtev strelav angleškega vojaka v Železni Kapli, ko se je vračala z mladinskega sestanka.

25. 10.: Oblasti so prepovedale delovanje Zveze slovenskih izseljencev. Na priziv ZSI je notranje ministrstvo skoraj leto dni kasneje preključilo razpust te organizacije.

8. 11.: Neznani storilci so oskrnili partizanske grobove v St. Jakobu v Rožu.

29. 11.: Avstrijske oblasti so brez navedbe vzroka aretirale mladinske funkcionarje.

1947

10. 1.: Nove aretacije koroških Slovencev in hišne preiskave pri zavednih protifašističnih borcih.

28. 3.: Protest proti neupravičeni aretaciji in sodnemu postopku proti 12 koroškim Slovincem, ker so se zoperstavili organiziranemu napadu „Wurffkomande“ na slovenske zborovalce v Železni Kapli.

11. 4.: Slovenski mladinci postavljeni pred sodišče, ker so na občinskem poslopiju v Bilčovsu odstranili nemški napis in namesto njega nabili dvojezičnega. Isto so storili tudi na Potoku, kjer so krajevno napisu dodali še slovenski.

13. 6.: Britansko sodišče izreklo nove obsodbe zaradi slovenskih napisov, ki so jih slovenski mladinci dodali v različnih krajih južne Koroške.

10. 10.: Britanski vojaki streljali in s puškinih kopitani ranili 7 udeležencev mladinske brigade.

14. 11.: Britansko vojaško sodišče je pozvalo Karla Prušnika-Gašperja na zagovor zaradi govora ob odkritju partizanskega spomenika v St. Rupertu.

1948

16. 1.: Vojaško sodišče v Celovcu je ponovno sodilo antifašiste.

5. 6.: Celovski ordinariat zahteva odstranitev partizanskega spomenika v St. Rupertu pri Velikovcu ali pa izbris besede „fašizem“ v napisu.

27. 11.: Nova žrtev neofašističnega nasilja. Tovariš Lovro Kušej je umrl na posledicah napada nacistične Wurffkomande.

1949

1. 1.: Avstrijske oblasti se skušajo s pomočjo dvomljivih nacističnih aktov polastiti slovenskega ljudskega premoženja.

14. 12.: Škofijski ordinariat v „Nedelji“ uvršča Slovenski vestnik med „časopise, ki zagovarjajo komunistične nauke in njihovo taktično postopanje“ in zagrozil vsem, ki vede in prostovoljno komunistične časopise izdajajo, širijo, berejo ali pri njih sodelujejo, z ekskomunikacijo“. Tega še do danes ni preključal.

1950

22. 4.: Koroška deželna vlada prepovedala javno zbirko za postavitve spomenika padlim partizanom v Železni Kapli.

1951

13. 6.: Skoro dnevno prihajajo ustmene in pismene pritožbe naših ljudi na uredništvo Slovenskega vestnika zaradi nedostatkov in nezakonitosti pri izvedbi ljudskega štetja.

7. 8.: Deželna vlada nima razumevanja za slovensko kmetijsko šolo, češ da ni potrebno, da bi na kmetijskih šolah jezikovno mešanega ozemlja uvedla slovenščino kot učni jezik.

1952

9. 1.: Hans Steinacher je postal vice-prezident koroške ÖVP.

16. 1.: Varnostna direkcija noče potrditi Slovenskega šolskega društva v Celovcu.

11. 6.: Hranilnica in posojilnica v Podravljah zaradi nezaslišane razsodbe celovškega sodišča še vedno ni dobila povrnjeno posestvo, ki so ji ga nacisti nasilno vzeli.

1953

14. 2.: Slovenska prosvetna zveza protestira pri prosvetnemu ministrstvu v zvezi z gonjo proti slovenskemu pouku.

11. 9.: V noči med 2. in 3. uro so neznani zločinci razstrelili spomenik 83 padlim partizanom na pokopališču v St. Rupertu pri Velikovcu.

1954

12. 2.: Andrej Sienčnik pd. Hojnik v Mokrijah in drugi žrtev fizičnega napada.

1955

11. 11.: Ordinariat zabranjuje skupno grobišče za padle partizane v Železni Kapli.

11. 11.: Na poslopiju gostilne Breznik v Pliberku, so v noči 10. oktobra neznani storilci sneli slovenski napis in črke pometali na cesto.

1956

22. 6.: V Ledincih so nestrpneži izvedli podpisno akcijo za odpravo dvojezične šole.

29. 6.: Surov napad na kanonika dr. Arnejca v Zrelcu.

13. 7.: Vprašanje slovenskega uradnega jezika pred celovškim sodiščem še vedno nerešeno.

31. 8.: V enem letu 106 napadov na dvojezično šolstvo.

12. 10.: V senci 10. oktobra: Divjaško dejanje nestrpnežev v Železni Kapli. Počasnost orožnikov opogumila zlikovce za ponovitev napada oz. odstranitev dvojezičnega napisa na Hranilnici in posojilnici.

1957

11. 1.: Prosvetni minister ustregel „volji staršev“.

8. 3.: Šovinisti pod zaščito noči od-

Atentati na slovenske spomenike in dvojezične napise ter hujskaški napadi na Slovence razgaljajo obraz šovinizma

stranili slovenski napis na knjigarni „Naša knjiga“ in dvojezični napis na gostilni „Obir“ v Celovcu.

8. 11.: Na Hranilnici in posojilnici v Velikovcu so neznani storilci odstranili dvojezični napis.

1958

28. 3.: Nekulturni obraz šovinizma se je tokrat pokazal v napadu na dvojezično šolo v St. Janžu.

23. 5.: Spet atentat na uradne dvojezične napise v Blatu pri Pliberku.

26. 9.: Šolski odlok deželnega glavarja z dne 22. 9. 1958 pomeni povratek k stari politiki „Heimattiensta“.

1959

21. 8.: Nov napad na sedež ZSO v Celovcu.

25. 9.: Ordinariat se je javno vključil v germanizacijo.

1960

26. 2.: Amtssprache deutsch — Poštna uprava zavrača pisma s slovenskimi naslovi.

14. 10.: Bistvo in sadovi 10. oktobra na Koroškem. Lepe besede — grda dejanja. Izzivanja in grožnje proti koroškim Slovincem — Policijska straža pred knjigarno — Velikonemška manifestacija s kljukastimi križi.

4. 11.: Skrunilci partizanskih grobišč spet na delu.

1961

24. 3.: Ugotovitve po ljudskem štetju 1961: Zaostrena hujskaška gonja proti Slovincem je ustvarila ozračje, v katerem je bilo ugotavljanje običajnega jezika navadna fraza.

6. 10.: Za gradnjo poslopija za slovensko gimnazijo ni denarja.

6. 10.: Šovinistični ekscesi v celovškem tramvaju.

1962

19. 1.: Nacisti skrunijo židovske grobove na šentruperskem pokopališču v Celovcu.

16. 3.: Neupoštevanje slovenskega jezika pred Komisijo za človečanske pravice.

30. 3.: Koroški slovenski partizani protestirajo proti požiganju vencev in trakov na partizanskih grobiščih.

1963

12. 4.: April v sedmih letih našega križevega pota.

16. 8.: Kričeči nedostatki na šolskem področju. Sedanja ureditev šolstva za koroške Slovence ne more biti zadovoljiva.

1964

12. 6.: Deutschnationale Betätigung und der österreichische Staatsvertrag 1955.

17. 7.: Izvršni odbor ZSO odločno protestira proti prepovedi slavlja 550-letnice zadnjega ustoličenja, ki je bila izrečena samo na podlagi hujskanja in napovedanih grozilnih akcij

1967

24. 3.: „Zmaga v nemški noči“ v luči sodnijske obravnave.

likim častnim znakom za zasluge za republiko Avstrijo“.

28. 1.: Ob kanclerjevem obisku na Koroškem napad na koroške Slovence.

8. 7.: Krško škofijstvo se ne ozira na zahtevo 4.500 podpisnikov — koroških Slovencev za verouk v materinščini.

9. 9.: Številne občine dvojezičnega ozemlja se praznično, ker za domače prebivalstvo ni zaposlitve.

23. 9.: Nova „stara“ gonja Heimattiensta proti dvojezičnemu šolstvu in zlasti proti slovenskemu verouku.

14. 10.: Ob stoletnici obstoja kmetijske zbornice lahko trdimo, da na proslavo pada stoletna senca istočasnega zapostavljanja kmečkega prebivalstva južne Koroške in njegovega sistematičnega raznarodovanja.

1967

24. 3.: „Zmaga v nemški noči“ v luči sodnijske obravnave.

25 let prenašanja krivic

V 25 letih izhajanja je Slovenski vestnik zavzelo spremljal življenje koroških Slovencev ter poročal o velikih in malih dogodkih, o veseljih in žalostnih izkušnjah.

Če se spomnimo dogodkov teh 25 let, ki jih je zapisoval Slovenski vestnik, moremo na eni strani ugotoviti prepričljive dokaze nezlomljive življenjske volje našega ljudstva, ki je na najrazličnejših priveditvah, zborovanjih, vlogah in na drugih manifestacijah vedno spet izpričalo svojo zvestobo narodu in jeziku, svojo lojalnost do države, svojo željo po enakopravnem in mirnem sožitju.

Po drugi strani pa pomeni kronika teh 25 let skoraj neprekinjeno vrsto bridkih, sramotnih pojavov in doživetij, ki kažejo, da so nedeljski govori o „mirem sožitju“ in o „koroški toleranci“ le besedičenje, ki naj bi zakrilo resnico — resnico nenehnih in brezobzirnih napadov nem-

16. 2.: Nacionalistično hujskanje ogroža mir v deželi.

10. 5.: Die nationalistischen Unruhestifter scheuen auch vor Verläumdung und Rufmord nicht zurück.

1969

17. 1.: Slovenski duhovniki in verniki so hudo razočarani nad krivico, ki jo je prizadejal ordinariat slovenskemu prebivalstvu s tem, da je vzel koroškim Slovincem drugega kanonika.

31. 1.: Odprta so še mnoga vprašanja ugotavlja delegacija koroških Slovencev na uradnem obisku v Sloveniji.

14. 3.: „Tschuschen raus“. Spet zločinski napadi na ustanove koroških Slovencev v Velikovcu in Dobrli vasi.

18. 4.: „Ich verbiete Ihnen slowenisch zu singen“. Dogodek v Zitari vasi.

16. 5.: Kako ekstremen je bil Krpan. Ob dogodkih okoli prireditve Krpana v Velikovcu.

1. 8.: Naše ljudstvo upravičeno zaskrbljeno za varnost življenja in imetja je zapisal Slovenski vestnik ob ponovni odstranitvi dvojezičnih napisov in kraji plošč v Velikovcu.

1970

23. 1.: Umazana igra okoli Vetrinja. Šovinisti grozijo celo z miniranjem kloštra, če bi prešel v slovenske roke.

17. 4.: Deželni šolski svet zavrača laži o slovenski gimnaziji, „da vzgaja slovenske hujskače“. Tozadevna trditve v „Kleine Zeitung“ ne odgovarja dejstvom.

2. 10.: Skrunitev partizanskega grobišča v St. Rupertu pri Velikovcu.

2. 10.: Šofer avtobusa v Slovenji Plajberk se razburja nad uporabo slovenskega jezika.

30. 10.: Policija na bojnem pohodu zaradi dvojezičnih napisov.

20. 10.: Nerazumljivo prekletstvo Zveze socialističnih srednješolcev zaradi kritike šovinistične proslave 10. oktobra.

4. 12.: Kako bi človek ne pisal pamfletov po tem 10. oktobru.

1971

26. 2.: Dvojna morala ob skrunitvi partizanskega spomenika v Grebinju in ob akciji za dvojezične napise.

26. 3.: Dvovrstna pravica v Avstriji. Proti Heimattienstu se zaradi poziva na genocid sploh ne uvede postopka, slovenski dijak pa se zaradi napisne akcije postavi pred sodišče.

21. 5.: Ljudsko štetje — kričeča diskriminacija.

28. 5.: Nov atentat na partizansko grobišče v Grebinju.

21. 4.: Odklanjam ugotavljanje manjšine.

26. 5.: Občina v Kotmari vasi prepove SPD „Gorjanci“ uporabo učilnice v starem delu šolskega poslopija za pevske vaje.

6. 10.: „Große Erregung in Völkermarkt“ — hudo razburjanje v Velikovcu, ker je bil prijavljen slovenski otrok k dvojezičnemu pouku. Podpredsednik deželnega zbora dr. Mayerhofer je „prepričal“ starše, da so otroka spet odjavili.

17. 11.: „Elternvereinigung für die Pflichtschulen Kärntens“ hujska na Djekšah, v Trušnjah, v Dobrli vasi, v Železni Kapli in drugod proti dvojezičnemu šolstvu.

1968

5. 1.: Odločno zavračamo vmešavanje nemškonalcionalnih združenj v dvojezične šole na Koroškem.

znanih protislovenskih šovinističnih društev.

4. 12.: Šolski zdravnik v Globasnici naroča slovenskim materam „Redet mit den Kindern zuerst deutsch!“

1965

15. 1.: Odseljevanje — pereč problem naših krajev.

23. 7.: Manjšini, ki je bila teptana skozi desetletja, ni dovolj toleranca, treba ji je pomagati, da se ohrani, opozarjajo slovenski izseljenci.

10. 12.: Deželni proračun za leto 1966 ne upošteva potreb slovenske narodnostne skupnosti.

1966

14. 1.: Čudne „zasluge“ za Avstrijo — Slovenski vestnik kritizira odlikovanje dr. Hansa Steinacherja z „ve-

Vestnik življenje koroških Slovencev

25 let dela in boja

ških „kulturträgerjev“ na Slovence in njihove ustanove. Ti dogodki so izraz pokvarjenega odnosa večinskega naroda do manjšine, naroda, ki v manjšini ne vidi le objekta za gospodarsko izkoriščanje, marveč tudi tarčo za izživiljanje svojih agresivnih nagonov.

Koroški Slovenci na silo nismo odgovarjali s silo. Potrpežljivo — in doslej očitno zaman — smo čakali, da bodo oblasti izsledile in kaznovale neznane in znane storilce, ki so skrutili partizanska grobišča, fizično napadali zavedne Slovence, motili slovenske prireditve, trgali slovenske napise, sejali sovraštvo zoper manjšino, potvarjali resnico pri ljudskih štetjih...

Naslednji zelo nepopolni kronološki pregled dogodkov, o katerih je poročal Slovenski vestnik v 25 letih svojega obstoja, naj osveži spomin. Morda se bo kdo zamislil ob njem.

1946

17. 11.: Koroški Slovenci se na veličastni pogrebni svečanosti v Št. Rupertu pri Velikovcu poklonijo spomenu 83 padlih partizanov, ki so na Svinji planini darovali svoja življenja v borbi proti fašizmu.

18. 12.: Po dolgi in vztrajni borbi slovenskih zadrugnikov koroška deželna vlada končno sklene, da se slovenske zadruge, ki so jih nacisti likvidirali in zasegli njihovo premoženje, vrnejo spet v slovenske roke.

1947

29. 4.: Združeni pevski zbori Slovenske prosvetne zveze (SPZ) gostujejo prvič po vojni v Jugoslaviji.

14. 6.: Prvič v zgodovini zadoni v celovškem gledališču slovenska pesem. Združeni pevski zbori SPZ nastopijo s sporedom narodnih in partizanskih pesmi.

23. 9.: Bivši slovenski koroški partizani, katerih društvo je bilo od avstrijskih in zavezniških oblasti prepovedano, se zberejo na svojem občnem zboru.

26. 10.: Padlim borcem za svobodo, ki so našli počivališče v Št. Rupertu pri Velikovcu, slovensko ljudstvo na Koroškem slavnostno odkrije veličasten spomenik.

1948

22. 8.: Slovenska mladina z vsega dvojezičnega ozemlja Koroške se sreča na mladinskem dnevu v Logi vasi nad Vrbskim jezerom.

1949

22. 1.: V Celovcu zaseda I. kongres Osvobodilne fronte za Koroško.

31. 3.: Na pogrebni svečanosti v Železni Kapli počasti velika ljudska množica prvega komandanta I. koroškega bataljona Franca Pasterka-Lenarta, ki je leta 1943 na čelu svojega bataljona padel v borbi proti fašizmu.

17. 6.: V Celovcu se sestanejo zastopniki koroških Slovencev na I. zgodovinskem zasedanju Demokratične fronte delovnega ljudstva (DFDL).

6. 11.: Na svečanem prekopu pomirnih ostankov in odkritju spomenika v Selah se koroški Slovenci poklonijo spomenu 13 slovenskih rodoljubov, ki so jih nacistični rablji dne 29. aprila 1943 obglavili na Dunaju.

1950

4. 6.: Na povabilo SPZ gostuje v celovškem Mestnem gledališču prvič v zgodovini Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane z Gotovčevo opero „Ero z onega sveta“.

1951

24. 1.: Zahtevo Slovenske kmečke zveze (SKZ) po ustanovitvi slovenske kmetijske šole podprejo vse slo-

venske organizacije in slovensko kmečko prebivalstvo z več kot 2000 podpisi.

22. 4.: Ob 10-letnici Osvobodilne fronte slovenskega naroda izide v Celovcu knjiga „Koroška v borbi“.

25. 11.: Na kmečkozbornskih volitvah doseže slovenska volilna lista „Kmečka gospodarska zveza“ 2 mandata v deželni kmetijski zbornici, 6 mandatov v okrajnih kmečkih zbornicah in 76 zastopnikov v krajevnih kmečkih odborih.

1952

19. 1.: SPZ odpre v Celovcu svojo knjigarno „Naša knjiga“.

10. 2.: V prostorih Radia Celovec se številni koroški Slovenci srečajo na I. Slovenskem plesu.

20. 2.: V Celovcu prične izhajati periodični list za slovensko koroško šolsko mladino „Mladi rod“.

27. 2.: Po številnih urgencah in po ponovni intervenciji pri ustavnem sodišču notranje ministrstvo končno

Na številnih zborovanjih in prireditvah smo manifestirali našo nezlomljivo življenjsko voljo

prizna in potrdi obstoj Slovenskega šolskega društva.

1953

29. 1.: DFDL pozove koroške Slovence, da pri državno- in deželnozbornskih volitvah oddajo svoje glasove Socialistični stranki Avstrije.

14. 8.: Na skromni, a pomembni slovenski slovenski Založniška in tiskarska družba Drava svojo tiskarno v Podlublju.

8. 11.: Ker avstrijske oblasti niso pokazale razumevanja za težnje in ustavno zajamčene pravice slovenskega ljudstva na Koroškem, SKZ ustanovi v Podravljah in preda svojemu namenu privatno slovensko kmetijsko šolo.

1954

9. 1.: DFDL na svojem rednem občnem zboru odločno zavrne poskus okrnitve dvojezičnega ozemlja s krčenjem števila dvojezičnih šol ter po-

skus posiljevanja naših socialno in gospodarsko odvisnih ljudi s pomočjo tako imenovane „pravice staršev“.

1955

25. 3.: V Domu glasbe v Celovcu se zberejo izvoljeni predstavniki gospodarskih, kulturnih in drugih organizacij koroških Slovencev na ustanovnem občnem zboru Zveze slovenskih organizacij na Koroškem (ZSO).

15. 8.: ZSO pozove vse slovensko ljudstvo na Koroškem, da v širokem demokratičnem sodelovanju zavzame stališče k njenemu osnutku za zahteve koroških Slovencev na osnovi člena 7 državne pogodbe.

10. 11.: ZSO in Narodni svet koroških Slovencev (NskS) naslovita na štiri velike sile, na avstrijsko vladu in na predstavnike na avstrijski državni pogodbi zainteresiranih držav Spomenico koroških Slovencev s predlogi za izvajanje določil člena 7 državne pogodbe.

1956

21. 7.: Predstavniki ZSO in NskS opozorijo avstrijsko vladu na zaskrbljenost slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem zaradi zavlačevanja reševanja člena 7 državne pogodbe.

1957

15. 1.: Koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati opozorijo diplomatske predstavnike Sovjetske zveze, Velike Britanije, Združenih držav Amerike in Francije na dejstvo, da avstrijske oblasti še niso izdale nobene izvršne odredbe k členu 7 državne pogodbe.

11. 5.: S svojim prvim srečanjem na Dunaju koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati skupno demonstrirajo svoje upravičene zahteve po uresničitvi člena 7 državne pogodbe.

23. 6.: Delegati iz vseh krajev dvojezičnega ozemlja s protestnega zborovanja ZSO in NskS pošljejo zvezni in deželni vladi resolucijo, v kateri odločno zahtevajo končno uresničenje vseh določil, ki jih vsebuje člen 7 državne pogodbe v korist slovenske narodne skupnosti.

1958

15. 6.: Z veličastno kulturno manifestacijo proslavlja SPZ 50-letnico svojega kulturno-prosvetnega delovanja. Ob svojem zlatem jubileju SPZ preda zaslužnim prosvetnim delavcem „Drabosnjakovo priznanje“.

30. 9.: Na protestnem zborovanju ZSO in NskS nad osemsto delegatov iz vseh krajev dvojezičnega ozemlja ogorčeno protestira proti krivičnemu in protipravnemu šolskemu odloku. Delegati pošljejo zvezni in deželni vladi oster protest spriču popustitve pristojnih oblasti šovinističnim težnjam nestrupnih nemških organizacij, združenih v „Kärntner Heimatdienst“.

17. 11.: Delegacija ZSO in NskS preda zvezni vladi na Dunaju spomenico o šolskem vprašanju. Spomenico posreduje tudi predstavnikom štirih velesil ter Jugoslaviji.

1959

14. 3.: ZSO in NskS opozorita parlament, zvezno vladu in vsakega posameznega poslanca pred razpravo in glasovanjem o vladnih predlogih glede ureditve manjšinskega šolstva in uradnega jezika pri sodišču na posledice, ki bi za koroške Slovence neizogibno nastale s sprejetjem teh osnutkov.

17. 3.: Na skupnem protestnem zborovanju ZSO in NskS zastopniki slovenskega ljudstva na Koroškem najodločneje protestirajo proti nakanam dunajske vlade in parlamenta.

1960

9. 3.: Delegacija ZSO in NskS tolmači predstavnikom zvezne vlade nepovoljno stanje na področju slovenskega jezika pred sodišči in manjšinskega šolstva po sprejetju tozadevnih zakonov v parlamentu. Predstavniki koroških Slovencev predajo vladi pismeno vlogo s konkretnimi predlogi za reševanje manjšinskega vprašanja.

1961

24. 3.: Koroški Slovenci obsodijo zlorabo ljudskega štetja v raznarodovalne namene.

16. 6.: Pritožba koroškega Slovenca

strstvo upravitelja ljudske šole v Apačah Rudija Vouka za okrajnega šolskega nadzornika.

1965

30. 2.: ZSO sprejme na svojem rednem občnem zboru obširno izdelan program o narodno-političnih, kulturnih in gospodarskih vprašanjih slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

26. 2.: Ministrstvo za pouk imenuje okrajnega šolskega nadzornika Rudija Vouka za vodjo oddelka za manjšinsko šolstvo pri koroškem deželnem šolskem svetu.

19. 3.: Po razgovoru predstavnikov koroških Slovencev z ministrom za zunanje zadeve zavzame ZSO in NskS pismeno stališče k vprašanju, ki se nanašajo na člen 7 državne pogodbe.

16. 9.: Na povabilo glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije odputuje delegacija ZSO na obisk v Ljubljano.

19. 11.: Predstavniki ZSO in NskS ob priložnosti uradnega obiska pri izvršnem svetu Slovenije seznanijo člane slovenske vlade z razvojem slovenske narodne skupnosti na Koroškem v zadnjih letih.

1966

15. 5.: Spodnje Vinare ob Zablatniškem jezeru so prizorišče srečanja nad 2000 koroških in primorskih Slovencev, ki z mogočnim kulturnim sporedom manifestirajo svojo povezanost, ljubezen do slovenske pesmi in zvestobo narodu.

1967

16. 2.: Med uradnim obiskom v Avstriji sprejme predsednik SFR Jugoslavije maršal Tito delegacijo ZSO.

3. 11.: Na povabilo ZSO prispe na Koroško delegacija republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije.

1968

28. 5.: Na svečani prireditvi ZSO ob 25-letnici obglavljenja trinajstih rojakov iz Sel, Borovelj in Železne Kaple se koroški Slovenci poklonijo spomenu vseh ogromnih žrtev, ki jih je slovensko ljudstvo doprineslo v boju proti fašizmu.

1969

27. 5.: Med svojim uradnim bivanjem na Koroškem seznanil predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Stane Kavčič predstavnike ZSO in NskS z vsebino koroško-slovenskih razgovorov.

28. 12.: V Delavski zbornici v Celovcu uspešno potekajo prvi Koroški kulturni dnevi.

1970

10. 4.: Podpredsednik ZSO Hanzi Ogris postane kot na listi Socialistične stranke izvoljeni kandidat član koroškega deželne zbornice.

20. 9.: Na veličastni proslavi 100-letnice ljudskih taborov na Koroškem manifestira več tisoč koroških Slovencev svojo enotnost ter nezlomljivo voljo do obstoja in vsesplošnega razvoja.

27. 10.: ZSO in NskS s posebno vlogo opozorita zveznega predsednika Jonasa kot najvišjega čuvarja ustave in zakonov na neresena določila člena 7 državne pogodbe.

18. 12.: Na povabilo zveznega kancelerja Kreiskega se po večletni prekinitvi obnovijo kontaktni razgovori med predstavniki vlade in zastopniki koroških Slovencev.

1971

22. 4.: Po 24 letih, odkar je SKZ od pristojnih oblasti prvič zahtevala ustanovitev slovenske kmetijske šole, in po 18 letih uspešnega delovanja privatne slovenske kmetijske šole v Podravljah ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo obstoječi šoli končno podeli pravico javnosti.

1962

14. 4.: Velika dvorana Doma glasbe v Celovcu je prizorišče veličastne spominke prireditve ob 20-letnici izseljevanja koroških Slovencev.

5. 5.: Pevski zbori SPZ gostujejo s koncerti slovenskih narodnih pesmi na Dunaju in pri gradiščanskih Hrvatih.

1963

18. 6.: Na Državni gimnaziji za Slovence v Celovcu uspešno zaključijo prvo maturo.

1964

11. 7.: V smislu manjšinskega šolskega zakona imenuje prosvetno mini-

Živa in pričevalna slovenska časniška beseda

ob zibelki slovenstva in njegove publicistične izpovednosti

Po zlomu nacizma slovenski časniki in časopisi na Koroškem nadaljujejo tradicijo, ki ima svoj zarodek v pogumnih publicističnih pobudah Matije Majarja-Ziljskega ter obeh sinov ponosnega Roža Andreja Einspielerja (Svečana) in Antona Janežiča. Razvijajo jo seveda v okviru možnosti. Tudi v obdobju med vojnama je začrtano v časniških in časopisnih stolpcih dvojno programsko težišče: napredno in katoliško. Ta publicistična dvojitost sloni na dveh osrednjih organizacijah koroških Slovencev: na napredno usmerjeni Zvezi slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnem svetu koroških Slovencev s katoliškim poudarkom.

Nosilci naprednega publicističnega oblikovanja sestavljajo svoj izdajateljski krog. Pobude črpajo iz bogatega izročila partizanske časniške in časopisne besede. Pomagala je kovati novi čas iz skrivnih, v zemljo zakopanih tehničnih oporišč. In sedaj so jo sovražne sile zopet hotele potlačiti kljub njeni zgodovinski, prelomni pričevalnosti.

V trojnem povojnem obdobju si je napredna misel utirala pot v časniške in časopisne stolpce. V prvem obdobju do sredine junija 1945, ko je jugoslovanska partizanska vojska odhajala, so vzniknili v Celovcu napredni časniki Slovenski vestnik, Enotnost, Die Einheit ter die Freiheit. V naslednjem obdobju so ugasnili. V novem času se je pojavilo novo nasilje: njihovo izdajanje sta prepovedali britanska zasedbena oblast (PWB) in začasna deželna vlada v Celovcu. Celo Koledarja slovenske Koroške za leto 1946 sta se zbal. Slovenski prosvetni zvezi nista dovolili natisa.

Napredna misel je našla svoje zavetje v novih publicističnih pobudah. Prva pot: namesto Slovenskega vestnika je prihajal od 7. novembra 1945 do 14. novembra 1946 na svetlo ciklostirano razmnoževani Vestnik, informacijsko glasilo, namenjeno funkcionarjem OF. Širši javnosti pa je bil namenjen nemško pisani tisk Pressedienst (1946). Doživel je 25 izdaj v ciklostilni tehniki. Obveščeval je avstrijsko mednarodno javnost o narodnostnem položaju koroških Slovencev in njihovem pomembnem deležu v narodnoosvobodilnem boju.

Vzporedna pot: zopet je našla slovenska časniška beseda svoje zatočišče na Dunaju. Dne 14. junija 1946 je oživel tukaj Slovenski vestnik, tednik za slovensko Koroško. Podobno kakor ob primeru Koroškega Slovenca leta 1921 se je pojavil tudi tokrat zasebnik kot lastnik, izdajatelj in založnik. Glede na odklonilno stališče britanske zasedbene oblasti in začasne vlade v Celovcu ni šlo drugače.

Se tretja pot: v Velikovcu se je pojavil 17. februarja 1947 ciklostirani list Na juriš, glasilo okrajnega odbora OF in Zveze mladine. Glede na takratno mračno politično podnebje na Koroškem ni bilo listu odmerjeno dolgo življenje.

V tretjem povojnem obdobju se je Slovenski vestnik vrnil v Celovec. V sozvočju s svojim revolucionarnim časniškim izročilom razglasa svojo napredno programsko misel. Bojuje se za pravice koroških Slovencev, seveda v razvijajočih se okoliščinah postopno zboljšane političnega ozračja na Koroškem. Ne oznanja le program Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, temveč kaže svojim bralcem tudi pot v prihodnost kot njihov prijatelj in učitelj. Zagovarja narodnostno, toda ne šovinistične politike napredne struje koroških Slovencev, ki se naslanja na narodnoosvobodilne tradicije ter na matični slovenski narod. Ob prizadevanjih sredi narodnostnega boja vidi le del splošnega demokratičnega boja za napredek človeške družbe sploh.

Dinamično življenje slovenskega človeka na Koroškem je imelo svoj odsev v prilogi Slovenski vestnik v slikah (1953), s pozneje pridruženo poučno slikovno revijo Okno v svet. Napredna smer je bila začrtana v listu Obvestila naprednih gospodarjev, glasilo Kmečke zveze na Koroškem. Od leta 1950 je izhajal kot polmesečna priloga Slovenskega vestnika.

Slovenski vestnik prihaja danes na svetlo

v okviru založniške in tiskarske družbe Drava (Celovec-Borovlje). Izdajatelj, založnik in lastnik je Zveza slovenskih organizacij na Koroškem. Glavni urednik je Rado Janežič, odgovorni pa Andrej Kokot.

Iz naprednega slovenskega publicističnega kroga v Celovcu je po dvainšestdesetletnem nemem presledku v tradiciji ustaljene celovške slovenske časopisne publicistike uzrla svetlobo korotanskega obzorja revija Svoboda (1948—51), mesečnik Slovenske Koroške, glasilo Slovenske prosvetne zveze v Celovcu za kulturna in druga aktualna vprašanja. Iz njenih stolpcev povzamemo programske stopinje po poti tradicij narod-

svetlo kot Naš tednik. Izraža program mlajšega vodstvenega kroga, ki si prizadeva urejati svoje odnose do matične države z vidika političnega realizma.

Po samosvojih programskih publicističnih brazdah je zairalo od leta 1960 dalje Mladje, literarno glasilo mladih, od leta 1963 dalje kulturna revija mladih. Prevladujejo bolj prvine zbornika kot revije, ki je sicer vezana na povsem redne periodične presledke izhajanja. V Mladju odseva duhovno in ustvarjalno prelomno hotenje. Ogreva se za dialog med „kristjani in drugimi ljudmi“. Zavrača mnenje, da bi bilo krščanstvo lahko pogoj narodne zavesti.

SLOVENSKI vestnik

SLOVENSKI vestnik

SLOVENSKI vestnik

vestnik

vestnik

vestnik

noosvobodilnega boja slovenskega ljudstva na Koroškem. Razodeva pričevanje o povojnih prizadevanjih koroških Slovencev za obstanek, svobodo ter družbenopolitični, kulturnoprosvetni in gospodarski napredek. V njenem publicističnem žarišču je usmerjal Svobodo odgovorni urednik dr. Franc Zwitter. Tiskali so jo na Dunaju.

Katoliški časniški program je oznanjal v celovškem publicističnem krogu poleg nekaterih slovenskih cerkvenih listov časnik Naš tednik — Kronika. Pojavil se je leta 1950, potem ko se je glasilo katoliške smeri Naš tednik (1949—50) združilo s tednikom Koroška kronika (1945—50), glasilom britanske vojaške uprave. Od leta 1967 prihaja na

Publikacijo prevevata notranji nemir mladjevev in živahna polemika. — Razvejen je tudi verski fisk, ki ga predstavljata tednika Nedelja in Otroci božji.

Se je živa in pričevalna slovenska časniška in časopisna beseda na svojih klasičnih tleh: ob zibelki slovenstva in njegove publicistične izpovednosti. Pogumno in odkritosrčno jo oznanjajo slovenski časnikarji in publicisti. Svoja peresa sučejo po zgledu slovečih predhodnikov in mojstrov, prvih sejalcov slovenske misli v časniških in časopisnih stolpcih na Koroškem.

(Odlomek iz članka „Slovenska časniška in časopisna beseda na Koroškem“ v zborniku „Koroška in koroški Slovenci“)

Slovenski vestnik

POSREDNIK KNJIŽEVNOSTI

V petindvajsetih letih izhajanja je „Slovenski vestnik“ opravil važno nalogo tudi kot posrednik književnosti: svojim bralcem je predstavil dolgo vrsto domačih in svetovnih pesnikov in pisateljev, posredoval jim je bisere iz bogate zakladnice leposlovne umetnosti.

Mnogo predalec bi vodilo, če bi hoteli tukaj naštevati imena vseh tistih avtorjev, katerih dela so bila doslej objavljena v „Slovenskem vestniku“ — bodisi v daljših ali tudi le krajših odlomkih. To bi bil obsežen seznam, ki bi segal od naših domačih bukvnikov preko častne tribune umetnikov slovenske besede do najsvetlejših zvezd, ki žarijo na nebu svetovne literature.

Ze samo pregled doslej objavljenih romanov in podlistkov je neverjetno pester. Začeli smo z našim največjim domačim koroškim pisateljem Prežihovim Vorancem, ki smo ga že v prvi številki „Slovenskega vestnika“ predstavili z njegovo črtico „Ce Zila noj Drava nazaj potačo“; sledili so „Samorastniki“, potem pa v krajših ali daljših presledkih številne druge njegove črtice in povesti vse do romana „Požganica“. Z manjšimi odlomki pa je bil Prežihov Voranc zastopan v vseh dosedanjih letnikih „Slovenskega vestnika“.

Tudi mnoge druge slovenske in druge pisatelje je „Slovenski vestnik“ predstavil tako z manjšimi odlomki kakor z daljšimi deli. Izmed spisov Ivana Cankarja sta bili v nadaljevanjih objavljeni povesti „Hlapec Jernej in njegova pravica“ ter „Na klanecu“. France Bevk je zastopan s povestjo „Obračun“ in z romanom „Kaplan Martin Čedermac“; Ivan Potrč z zbirko kmečkih povesti „Kočari“ ter romanom „Na kmetih“; Fran S. Finžgar s povestjo „Dekla Ančka“ in velikim romanom „Pod svobodnim soncem“; Janko Kernik s povestmi „Kmetске slike“ in „Ciklamen“; Anton Ingolič z romanom „Žeja“ in „Kje ste, Lamutovi?“ ter Vlado Firm s povestmi „Uskoška nevesta“ in „Ljudje na svoji zemlji“.

Po eno daljše leposlovno delo je bilo v nadaljevanjih objavljeno še od naslednjih slovenskih pisateljev: Cirila Kosmáča „Sreča“, Miška Kranjca „Novela“, Ksaverja Meška „Na Poljani“, Jakoba Sketa „Miklova Zala“, Ivana Matičiča „Moč zemlje“, Juša Kozaka „Beli mecesen“, Ivana Bratka „Teleskop“ in Janca Švajncerja „Strel na meji“, medtem ko zdaj izhaja v „Slovenskem vestniku“ velika epopeja osvobodilnega boja slovenskega naroda — Toneta Svetine „Ukana“. Prav tako je „Slovenski vestnik“ v tem okviru posredoval bralcem tudi znana dela iz književnosti drugih narodov, tako roman Nikolaja Ostrovskega „Rojeni v burji“, „Novela“ Vladimira Nazorja, roman Avgusta Senoe „Kmečki punt“ in roman Dobrice Cosića „Korenine“, Nobelovega nagradjenca Iva Andriča pa je predstavil s „Travniško kroniko“.

S krajšimi spisi in odlomki je bilo v „Slovenskem vestniku“ zastopanih blizu 100 slovenskih pisateljev in prav tako blizu 100 imen obsega tudi seznam slovenskih pesnikov, katerih pesmi je objavil „Slovenski vestnik“; daleč nad 100 pisateljev in pesnikov pa je zajetih v izboru iz književnosti raznih drugih narodov. Bogato je „Slovenski vestnik“ črpal iz zakladnice narodnih pravljic in pripovedk, zlasti pa je — zvest svoji tradiciji — skozi vseh petindvajset let tudi z leposlovnimi prispevki čeval spomin na junaška leta protifašističnega boja.

Tako smemo brez pretiravanja ugoviti, da pomeni petindvajset let „Slovenskega vestnika“ tudi z ozirom na objavljena leposlovna dela dragoceno obogatitev in neprecenljivo doprinos za spoznavanje, širjenje in ohranitev slovenske besede na Koroškem.